

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ**

**ΘΕΜΑ: ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΕ ΝΕΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΚΑΙ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΙΔΕΕΣ**

Σπουδάστρια: Χριστίνα Τζέτζελου

ΑΜ: 13362

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Ελένη Ίμπριξη

Πειραιάς, 2014

Technological Educational
Institute of Piraeus

TEI OF PIRAEUS

**SCHOOL OF BUSINESS AND ECONOMICS
DEPARTMENT OF ACCOUNTING AND FINANCE**

**SUBJECT: RURAL ENTREPRENEURSHIP IN NEW PRODUCTS AND
INNOVATIVE IDEAS**

Student: Christina Tzetzeliou
Registration No: 13362

Supervisor: Helen Imprixi

Piraeus, 2014

Ι. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα είναι ένας κλάδος αναπτυσσόμενος με πολλές προοπτικές εξέλιξης. Παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον στην διαμόρφωση του ΑΕΠ και στην καταπολέμηση της ανεργίας.

Ο «νέος» αγρότης για να έχει μια επιτυχημένη η αγροτική «επιχείρηση», πρέπει έπειτα από λεπτομερή έρευνα αγοράς ν' ακολουθήσει τεχνικές μάρκετινγκ για να καταφέρει να επιβιώσει, να εδραιωθεί και να αναπτυχθεί στον τομέα της γεωργίας.

Οι νέες εναλλακτικές καλλιέργειες σύμφωνα με το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων που προωθούνται στη χώρα μας είναι η εκτροφή σαλιγκαριών και οι συστηματικές καλλιέργειες μανιταριών, τρούφας, υποτροπικών φυτών, αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών, στέβιας, λιναριού, ροδιάς, δαμασκηιάς, βατόμουρου, μύρτιλου και σαφώς οι ενεργειακές καλλιέργειες είναι αυτές που κερδίζουν ολοένα και περισσότερο έδαφος.

Η Στέβια είναι μια καινοτόμα καλλιέργεια με πολλές προοπτικές ανάπτυξης και δυνατότητες εξέλιξης, καθώς παρουσιάζεται σταδιακή αύξηση της ζήτησης της έπειτα από την είσοδό της στην Ευρωπαϊκή αγορά.

ii. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

i. ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ii. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	4
iii. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα	8
1. Εισαγωγή.....	8
1.1 Ο Αγροτικός τομέας στην Ελλάδα.....	8
1.2 Η αγροτική απασχόληση στην Ελλάδα.....	10
1.3 Ελληνικές καλλιέργειες.....	11
1.4 Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους τομείς της γεωργίας και της αλιείας.....	12
1.5 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική	18
1.5.1 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική μετά το 2014	18
1.6 Επιδοτήσεις αγροτών	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Αγροτική Επιχειρηματικότητα	24
2. Εισαγωγή.....	24
2.1 Η έννοια της επιχειρηματικότητας.....	24
2.2 Η έννοια του επιχειρηματία	24
2.3 Η έννοια του επιχειρηματία αγρότη	25
2.4 Επιχειρηματικότητα στον αγροτικό τομέα.....	25
2.4.1 Χαρακτηριστικά επιχειρηματικής γεωργίας.....	26
2.5 Η έννοια του μάρκετινγκ.....	26
2.6 Η έννοια του αγροτικού μάρκετινγκ	28
2.7 Ο ρόλος των καταναλωτών	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Εναλλακτικές καλλιέργειες στην Ελλάδα	30
3. Εισαγωγή.....	30

3.1 Οι εναλλακτικές καλλιέργειες στην Ελλάδα.....	30
3.1.1 Ενεργειακές καλλιέργειες.....	31
Αμιγώς ενεργειακές καλλιέργειες.....	32
3.1.2 Εκτροφή σαλιγκαριών.....	32
3.1.3 Λινάρι.....	34
3.1.4 Μανιτάρια.....	34
3.1.5 Ροδιά, Δαμασκηιά, Μύρτιλο (Μπλούμπερι), Βατόμουρο.....	35
3.1.6 Στέβια.....	37
3.1.7 Τρούφα.....	37
3.1.8 Υποτροπικά φυτά.....	38
3.1.9 Καλλιέργεια Αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : Στέβια: Μια νέα καλλιέργεια με ευοίωνες προοπτικές.....	43
4. Εισαγωγή.....	43
4.1 Η ιστορία της στέβιας.....	43
4.2 Η χρήση του φυτού Στέβια.....	46
4.2.1 Ενεργειακές Ιδιότητες Στέβιας.....	46
4.3 Καλλιέργεια του φυτού Στέβια.....	46
4.3.1 Κλιματολογικές – εδαφολογικές συνθήκες.....	47
4.3.2 Πολλαπλασιασμός του φυτού.....	47
4.3.3 Προετοιμασία του εδάφους.....	47
4.3.4 Λίπανση.....	47
4.3.5 Άρδευση.....	47
4.3.6 Ζιζανοκτονία.....	47
4.3.7 Ασθένειες – εχθροί.....	48
4.4 Συγκομιδή.....	48
4.5 Ξήρανση.....	48
4.6 Στρεμματική απόδοση Στέβιας σε πειραματικές καλλιέργειες στην Ελλάδα....	48

4.7 Οικονομικά στοιχεία καλλιέργειας Στέβιας.....	49
4.8 Εμπορική σημασία και προοπτικής της Στέβιας.....	50
4.9 Προοπτικές ανάπτυξης κερδοφόρων καλλιεργειών Στέβιας στη χώρα μας	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	51
iv. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	52
Ελληνική βιβλιογραφία	52
Ξένη Βιβλιογραφία.....	52
Διαδικτυακές πηγές	52
v. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	56

iii. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα εργασία, γίνεται προσπάθεια ν' αναπτύξουμε το θέμα της αγροτικής ανάπτυξης στην Ελλάδα με έμφαση τις καινοτόμες ιδέες και τις νέες καλλιέργειες που έχουν επενδυτικό ενδιαφέρον στη χώρα μας.

Στο πρώτο κεφάλαιο, θα αναφερθούμε στην αγροτική ανάπτυξη στην Ελλάδα και κατ' επέκταση στην Ευρώπη και το πώς αυτή συμβάλλει στην απασχόληση. Επίσης, η Κοινή Αγροτική Πολιτική θα μας απασχολήσει σ' αυτό το κεφάλαιο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα εστιάσουμε στην επιχειρηματική γεωργία και στη χρησιμότητα του μάρκετινγκ στον αγροτικό κλάδο.

Στο τρίτο κεφάλαιο, θα πούμε μερικά λόγια για τις εναλλακτικές καλλιέργειες που προωθούνται τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, θα σταθούμε στη καλλιέργεια της Στέβιας, μιας πολλά υποσχόμενης νέας καλλιέργειας με επενδυτικό ενδιαφέρον και προοπτικές εξέλιξης.

Στο τελευταίο κεφάλαιο, θα παραθέσουμε τα συμπεράσματα από την παρούσα εργασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα

1. Εισαγωγή

Στόχος αυτού του κεφαλαίου είναι παρουσίαση του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα καθώς και της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής με τη συνθήκη που τη διέπει. Επίσης, θα γίνει αναφορά στα προγράμματα ενίσχυσης που στηρίζουν τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις.

1.1 Ο Αγροτικός τομέας στην Ελλάδα

Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα σε άξονα οικονομικής και κοινωνικής συνεκτικότητας αποτελεί σημαντικό παράγοντα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Σε πολλές χώρες η γεωργία συμβάλλει στην καταπολέμηση της φτώχειας και της μετανάστευσης αλλά και της απορρόφησης μεταναστών. Παράλληλα συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος, καθώς φέρνει τον άνθρωπο σε επαφή με τη φύση και προωθεί ένα μοντέλο ζωής με έμφαση στο περιβάλλον. Η συμβολή του στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ), στην απασχόληση και στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών υπήρξε σημαντική, με μεγαλύτερη από τη μέση συμμετοχή των αντίστοιχων μεγεθών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πίνακας 1: Συμβολή του αγροτικού τομέα (σύγκριση Ελλάδας με Ευρωπαϊκή Ένωση) 2002
Πηγή: http://econ.uop.gr/~econ/images/O_AΓΡΟΤΙΚΟΣ_ΤΟΜΕΑΣ_ΤΗΣ_ΕΛΛΑΔΑΣ_2013.pdf [18-04-2014]

Ελλάδα	Ευρωπαϊκή Ένωση
6% του ΑΕΠ	2% του ΑΕΠ
16% στην απασχόληση	4% στην απασχόληση
23% στις εξαγωγές	8% στις εξαγωγές

Με την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή κοινότητα εφαρμόστηκε η Κοινή Αγροτική Πολιτική (Κ.Α.Π) η οποία επέφερε τη σταδιακή δασμολογική απελευθέρωση των εμπορικών ανταλλαγών σε αγροτικά προϊόντα μεταξύ των μελών. Το θεσμικό πλαίσιο άλλαξε και οι ρυθμιστικές δυνατότητες της εθνικής αγροτικής πολιτικής περιορίστηκαν^{1 2 3}.

¹ Έκθεση του κέντρου Προγραμματισμού και οικονομικών ερευνών, Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα, 2010 http://www.kepe.gr/images/ektheseis/report60_gr.pdf [ημερ. πρόσβασης 18-04-2014]

Η εφαρμογή της Κ.Α.Π σε συνάρτηση με τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (προς ανατολική και κεντρική Ευρώπη), τις τακτικές διεθνείς διατροφικές κρίσεις, τις διαπραγματεύσεις σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (Π.Ο.Ε), τις ανακατανομές στην αλυσίδα παράγωγης και στην εμπορία τροφίμων και τις ενέργειες που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος επέφεραν σημαντικές αλλαγές διαμορφώνοντας νέες συνθήκες στην κίνηση των αγροτικών προϊόντων τόσο στην εσωτερική όσο και στην Παγκόσμια αγορά.

Σημαντικό για την επιβίωση του αγροτικού τομέα της χώρας μας στη διεθνή αλλά και την εσωτερική αγορά είναι να προσδιοριστούν οι κλάδοι εκείνοι που μπορούν να διατηρηθούν και να αναπτυχθούν και να ασκηθεί ο κατάλληλος τρόπος πολιτικής για να στηριχθούν οι κλάδοι που κινδυνεύουν.

Απαραίτητος, για την επίτευξη των παραπάνω, κρίνεται ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των καλλιεργητικών πρακτικών και υποδομών καθώς και η επιλογή προϊόντων που εξασφαλίζουν μέγιστη απόδοση στη μέγιστη ποιότητα. Προς αύξηση της ανταγωνιστικότητας της εσωτερικής παραγωγής συγκριτικά με τα εισαγόμενα προϊόντα πρέπει επίσης να δοθεί βάση στη συμβολαιακή γεωργία καθώς και στην χρήση συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης, βιολογικής καλλιέργειας και παραγωγής προϊόντων με ονομασία προέλευσης και με χρήση σημάτων ποιότητας.

Τέλος, η συνεχιζόμενη κατάρτιση των παραγωγών, η καλύτερη οργάνωση του αγροτικού τομέα με τη δημιουργία συμπράξεων και δικτυώσεων, ο προγραμματισμός για την ανάπτυξη της υποδομής του κλάδου και της ποιοτικής βελτίωσης των προϊόντων του, η προστασία των καταναλωτών και του περιβάλλοντος και η προσαρμογή των προϊόντων στις ανάγκες της αγοράς είναι σημαντικά στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη⁴.

² Μπαλτάς Κ. Νικόλαος, καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Ευρωπαϊκή έδρα Jean Monet, Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Περιβάλλοντος, 2013 http://econ.uop.gr/~econ/images/O_AΓΡΟΤΙΚΟΣ_TOMEΑΣ_ΤΗΣ_ΕΛΛΑΔΑΣ_2013.pdf [ημερ. πρόσβασης 18-04-2014]

³ Παπαδοπούλου Ελένη, Γκιζάρη Άννα επιμέλεια, Προστασία, αποκατάσταση και βιώσιμη ανάπτυξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη, Θεσσαλονίκη 2008:19

⁴ Έκθεση του κέντρου Προγραμματισμού και οικονομικών ερευνών, Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα, 2010 http://www.kepe.gr/images/ektheseis/report60_gr.pdf [ημερ. πρόσβασης 18-04-2014]

1.2 Η αγροτική απασχόληση στην Ελλάδα

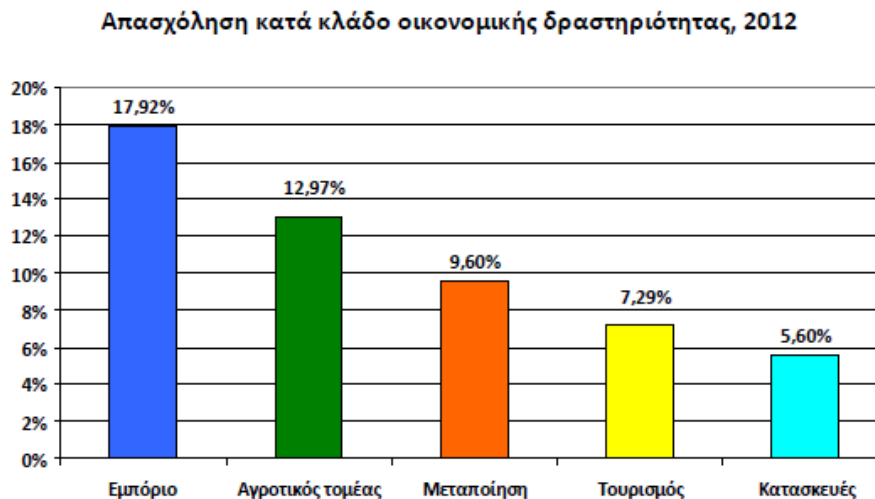
Η αγροτική απασχόληση στην Ελλάδα αποτελεί μέχρι και σήμερα ένα σημαντικό ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας παρόλο που τα προηγούμενα έτη παρουσίασε πτώση, όπως και στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ωστόσο σε μικρότερο βαθμό.

Κατά τη δεκαετία 2000-2009 ο αγροτικός τομέας της ΕΕ-27 παρουσίασε μείωση στους απασχολούμενους κατά μέσο όρο, της τάξεως του -24,9%. Η χώρα μας ακολούθησε αυτή τη μείωση με ποσοστό μικρότερο συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ-27 που αντιστοιχεί σε -2,6%, με την Ιρλανδία να ακολουθεί με -4%. Η μεγαλύτερη μείωση στην απασχόληση παρατηρήθηκε στα νέα κράτη μέλη με πρώτη την Εσθονία με -55%, τη Βουλγαρία με -48% και τη Σλοβακία με 43%⁵.

Σε εγχώριο επίπεδο, μεταξύ όλων των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας ο αγροτικός τομέας το 2012 ακολουθεί το εμπόριο (17,92%), με ποσοστό 12,97%, με απόσταση από τον κλάδο της μεταποίησης (9,60%), του τουρισμού (7,29%) και των κατασκευών (5,60%)⁶.

Σχεδιάγραμμα 1: Απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, 2012

Πηγή: <http://www.paseges.gr/resource-api/paseges/contentObject/9e176fe3-6159-43bd-af44-110954205b5a/attachedFiles%5Bab5abf88-a638-45d3-96b8-498b23af9b22%5D> [20-04-2014]

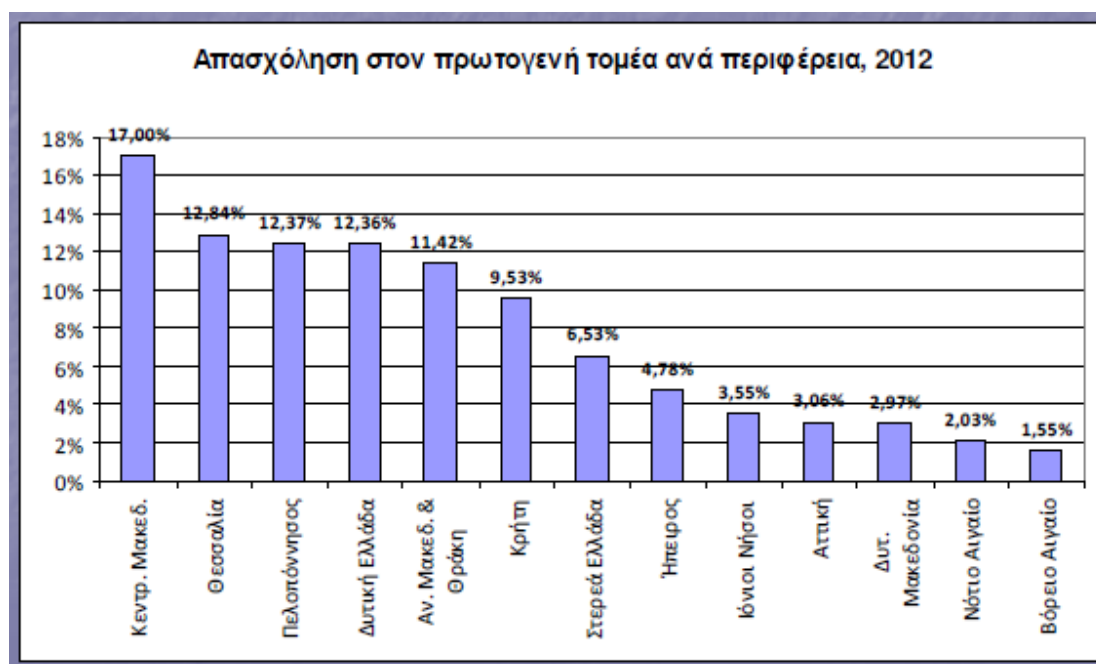

⁵ Έρευνα της ΠΑΣΕΓΕΣ για την απασχόληση στη γεωργία, 2011 <http://eap-dem.pblogs.gr/erefna-ths-paseges-gia-thn-apasholhsh-sth-gewrgia-2011.html> [ημερ. πρόσβασης 20-04-2014]

⁶ Σταυροπούλου Χριστίνα, στέλεχος ΠΑΣΕΓΕΣ, Εξελίξεις και προοπτικές απασχόλησης στον ελληνικό αγροτικό τομέα, 2013 <http://www.paseges.gr/resource-api/paseges/contentObject/9e176fe3-6159-43bd-af44-110954205b5a/attachedFiles%5Bab5abf88-a638-45d3-96b8-498b23af9b22%5D> [ημερ. πρόσβασης 20-04-2014]

Η απασχόληση ανά περιφέρεια στον αγροτικό τομέα δείχνει να συγκεντρώνει τα μεγαλύτερα ποσοστά στην Κεντρική Μακεδονία 17% με την περιφέρεια Θεσσαλίας να συγκεντρώνει ποσοστό 12,84%, της Πελοποννήσου 12,36%, της Δυτικής Ελλάδας 12,36% και της Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης 11,42%. Στον πίνακα που ακολουθεί δίνονται όλα τα ποσοστά απασχόλησης στον Αγροτικό τομέα στην Ελλάδα στις 13 περιφέρειες της χώρας⁷.

Σχεδιάγραμμα 2: Απασχόληση στον πρωτογενή τομέα ανά περιφέρεια, 2012
 Πηγή: <http://www.paseges.gr/resource-api/paseges/contentObject/9e176fe3-6159-43bd-af44-110954205b5a/attachedFiles%5Bab5abf88-a638-45d3-96b8-498b23af9b22%5D> [20-04-2014]

1.3 Ελληνικές καλλιέργειες

Στην Ελλάδα καλλιεργούνται συνολικά 35 εκατομμύρια στρέμματα, εκ των οποίων το μεγαλύτερο ποσοστό αφορά τις αροτραίες καλλιέργειες, με τις δενδρώδης καλλιέργειες ν' ακολουθούν, και τα αμπέλια και τα λαχανικά να καταλαμβάνουν την 3^η και 4^η θέση αντίστοιχα.

⁷ Σταυροπούλου Χριστίνα, στέλεχος ΠΑΣΕΓΕΣ, Εξελίξεις και προοπτικές απασχόλησης στον ελληνικό αγροτικό τομέα, 2013 <http://www.paseges.gr/resource-api/paseges/contentObject/9e176fe3-6159-43bd-af44-110954205b5a/attachedFiles%5Bab5abf88-a638-45d3-96b8-498b23af9b22%5D> [ημερ. πρόσβασης 20-04-2014]

Κάποια από τα γεωργικά προϊόντα που παράγονται με μεγάλο ύψος παραγωγών είναι το σιτάρι, το βαμβάκι, ο καπνός, ο μούστος, το ελαιόλαδο, τα πορτοκάλια, τα μανταρίνια και τα λεμόνια.

Με τα μέχρι σήμερα δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ μας δίνεται μια εικόνα της γεωργικής παραγωγής των κύριων προϊόντων στη χώρα μας, με τελικό έτος αναφοράς το 2009⁸:

Πίνακας 2: Εκτάσεις και γεωργική παραγωγή

Πηγή: http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/General/ELLAS_IN_NUMBERS_GR.pdf

	1981	1991	2001	2007	2008	2009
1. Εκτάσεις καλλιεργειών (χιλ. στρέμματα)						
Σύνολο	35.723	35.343	34.656	32.331	32.474	32.350
Αροτραίες	24.238	23.344	22.190	19.929	20.055	19.829
Λαχανικά	1.221	1.236	1.163	1.057	1.038	1.048
Αμπέλια – σταφιδάμπελα	1.864	1.517	1.321	1.248	1.239	1.226
Δενδρώδεις	8.400	9.246	9.982	10.097	10.142	10.247
2. Παραγωγή μερικών γεωργικών προϊόντων (χιλ. τόνοι)						
Σιτάρι	2.932	3.162	2.196	1.628	2.074	2.140
Βαμβάκι	385	594	1.355	1.041	897	816
Καπνός	131	173	142	29	29	27
Γλεύκος (μούστος) ...	521	466	421	350	362	362
Ελαιόλαδο	250	198	435	318	328	305
Πορτοκάλια	726	805	1.112	816	828	956
Λεμόνια	214	177	179	86	84	75
Μανταρίνια	49	83	130	119	107	130

1.4 Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους τομείς της γεωργίας και της αλιείας

Άρθρο 38

(πρώην άρθρο 32 της ΣΕΚ)

1. Η Ένωση καθορίζει και εφαρμόζει κοινή γεωργική και αλιευτική πολιτική⁹

⁸ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ, Η Ελλάδα με αριθμούς, 2013, http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/General/ELLAS_IN_NUMBERS_GR.pdf [ημερ. πρόσβασης 20-04-2014]

Η εσωτερική αγορά περιλαμβάνει τη γεωργία, την αλιεία και το εμπόριο των γεωργικών προϊόντων. Ως γεωργικά προϊόντα νοούνται τα προϊόντα του εδάφους της κτηνοτροφίας και της αλιείας, καθώς και τα προϊόντα πρώτης μεταποίησης τα οποία έχουν άμεση σχέση με αυτά. Οι αναφορές στην κοινή γεωργική πολιτική ή τη γεωργία και η χρήση του όρου «γεωργικός» νοούνται ως συμπεριλαμβανουσες την αλιεία, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του εν λόγω τομέα.

2. Εκτός αντιθέτων διατάξεων των άρθρων 39 μέχρι και 44, οι κανόνες που προβλέπονται για την εγκαθίδρυση ή τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς εφαρμόζονται στα γεωργικά προϊόντα.
3. Τα προϊόντα, τα οποία υπάγονται στις διατάξεις των άρθρων 39 μέχρι και 44, απαριθμούνται στον πίνακα του Παραρτήματος Ι.
4. Η λειτουργία και η ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς για τα γεωργικά προϊόντα πρέπει να συνοδεύονται από τη θέσπιση κοινής γεωργικής πολιτικής.

Άρθρο 39

(πρώην άρθρο 33 της ΣΕΚ)

1. Στόχοι της κοινής γεωργικής πολιτικής είναι:

α) να αυξάνει την παραγωγικότητα της γεωργίας με την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου, με την εξασφάλιση της ορθολογικής ανατύξεως της γεωργικής παραγωγής, καθώς και της αρίστης χρησιμοποίησης των συντελεστών παραγωγής ιδίως του εργατικού δυναμικού

β) να εξασφαλίζει κατ' αυτό τον τρόπο ένα δίκαιο βιοτικό επίπεδο στο γεωργικό πληθυσμό, ιδίως με την αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία,

γ) να σταθεροποιεί τις αγορές,

δ) να εξασφαλίζει τον εφοδιασμό,

⁹ Ευρωπαϊκή Ένωση, Ενοποιημένες Συνθήκες Χάρτης των Θεμελιωδών δικαιωμάτων, Μάρτιος 2010 http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190elc_002.pdf#page=63 [ημερ. Πρόσβασης 23-04-2014]

ε) να διασφαλίζει λογικές τιμές κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές¹⁰.

2. Κατά την εκπόνηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και των ειδικών μεθόδων που συνεπάγεται η εφαρμογή της, λαμβάνεται υπόψη:

α) ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της γεωργικής δραστηριότητας, που απορρέει από την κοινωνική δομή της γεωργίας και τις διαρθρωτικές και φυσικές ανισότητες μεταξύ των διαφόρων γεωργικών περιοχών,

β) η ανάγκη βαθμιαίας εφαρμογής των καταλλήλων προσαρμογών,

γ) το γεγονός ότι στα κράτη μέλη η γεωργία αποτελεί έναν τομέα στενά συνδεδεμένο με το σύνολο της οικονομίας.

Άρθρο 40

(πρώην άρθρο 34 της ΣΕΚ)

1. Για να επιτευχθούν οι στόχοι που προβλέπονται στο άρθρο 39, δημιουργείται κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών.

Ανάλογα με τα προϊόντα, η οργάνωση αυτή λαμβάνει μία από τις ακόλουθες μορφές:

α) κοινών κανόνων ανταγωνισμού,

β) υποχρεωτικού συντονισμού των διαφόρων εθνικών οργανώσεων αγοράς,

γ) ευρωπαϊκής οργάνωσης της αγοράς.

2. Η κοινή οργάνωση σε μία από τις μορφές που προβλέπει η παράγραφος 1 δύναται να περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την επίτευξη των στόχων του άρθρου 39, ιδίως δε ρυθμίσεις των τιμών, ενισχύσεις τόσο για την παραγωγή όσο και για την εμπορία των διαφόρων προϊόντων, μέτρα αποθηκείσεως και λογιστικής μεταφοράς, κοινούς μηχανισμούς σταθεροποίησης των εισαγωγών ή των εξαγωγών.

¹⁰ Ευρωπαϊκή Ένωση, Ενοποιημένες Συνθήκες Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, Μάρτιος 2010 http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190elc_002.pdf#page=63 [ημερ. Πρόσβασης 23-04-2014]

Η κοινή οργάνωση πρέπει να περιορίζεται στην επιδίωξη των στόχων του άρθρου 39 και να αποκλείει κάθε διάκριση μεταξύ παραγωγών ή καταναλωτών εντός της Ένωσης¹¹.

Μια ενδεχομένη κοινή πολιτική τιμών πρέπει να βασίζεται επί κοινών κριτηρίων και επί ενιαίων μεθόδων υπολογισμού.

2. Για να επιτευχθούν οι στόχοι της κοινής οργάνωσης που αναφέρεται στην παράγραφο 1, είναι δυνατόν να συσταθούν ένα ή περισσότερα ταμεία προσανατολισμού και εγγυήσεως γεωργίας.

Άρθρο 41

(πρώην άρθρο 35 της ΣΕΚ)

Για να επιτευχθούν οι στόχοι του άρθρου 39, είναι δυνατό να προβλεφθούν, ιδίως στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής:

- α) αποτελεσματικός συντονισμός των προσπαθειών στους τομείς της επαγγελματικής εκπαίδευσης, της έρευνας και της διαδόσεως των γεωργικών γνώσεων, ο οποίος δύναται να περιλαμβάνει κοινή χρηματοδότηση σχεδίων ή οργανισμών,
- β) κοινά μέτρα για την προώθηση της καταναλώσεως ορισμένων προϊόντων.

Άρθρο 42

(πρώην άρθρο 36 της ΣΕΚ)

Οι διατάξεις του κεφαλαίου του σχετικού με τους κανόνες του ανταγωνισμού δεν εφαρμόζονται στην παραγωγή και στο εμπόριο των γεωργικών προϊόντων παρά μόνο κατά το μέτρο που ορίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο στο πλαίσιο των διατάξεων και σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 43, παράγραφος 2, λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους του άρθρου 39.

¹¹ Ευρωπαϊκή Ένωση, Ενοποιημένες Συνθήκες Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, Μάρτιος 2010 http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190elc_002.pdf#page=63 [ημερ. Πρόσβασης 23-04-2014]

Το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, μπορεί να επιτρέψει τη χορήγηση ενισχύσεων¹²:

- α) για την προστασία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων που μειονεκτούν λόγω διαρθρωτικών ή φυσικών συνθηκών,
- β) στο πλαίσιο προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης.

Άρθρο 43

(πρώην άρθρο 37 της ΣΕΚ)

1. Η Επιτροπή υποβάλλει προτάσεις για τη διαμόρφωση και την εφαρμογή της κοινής γεωργικής πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης και της αντικατάστασης των εθνικών οργανώσεων αγοράς από τις μορφές κοινής οργάνωσης του άρθρου 40, παράγραφος 1, καθώς και για την εκτέλεση των μέτρων που ειδικά προβλέπονται στον παρόντα τίτλο.

Κατά τη σύνταξη των προτάσεων αυτών, λαμβάνεται υπόψη η αλληλεξάρτηση των γεωργικών θεμάτων που αναφέρονται στον παρόντα τίτλο.

2. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, ορίζουν την κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών που προβλέπεται στο άρθρο 40, παράγραφος 1, καθώς και τις άλλες διατάξεις που είναι αναγκαίες για την επίτευξη των στόχων της κοινής γεωργικής και αλιευτικής πολιτικής.

Το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, εκδίδει μέτρα σχετικά με τον καθορισμό των τιμών, των εισφορών, των ενισχύσεων και των ποσοτικών περιορισμών, καθώς και σχετικά με τον καθορισμό και την κατανομή των αλιευτικών δυνατοτήτων.

Η κοινή οργάνωση που προβλέπεται στο άρθρο 40, παράγραφος 1 μπορεί να αντικαταστήσει τις εθνικές οργανώσεις αγοράς, υπό τους όρους που προβλέπονται στην παράγραφο 2:

¹² Ευρωπαϊκή Ένωση, Ενοποιημένες Συνθήκες Χάρτης των Θεμελιωδών δικαιωμάτων, Μάρτιος 2010 http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190elc_002.pdf#page=63 [ημερ. Πρόσβασης 23-04-2014]

α) αν η κοινή οργάνωση προσφέρει στα κράτη μέλη, που αντιτίθενται στο μέτρο αυτό και που διαθέτουν δική τους εθνική οργάνωση για τη συγκεκριμένη παραγωγή, ισοδύναμες εγγυήσεις για την απασχόληση και το βιοτικό επίπεδο των ενδιαφερομένων παραγωγών¹³, λαμβάνοντας υπόψη το ρυθμό των δυνατών προσαρμογών και των αναγκαίων εξειδικεύσεων· και

β) αν η οργάνωση αυτή εξασφαλίζει στις συναλλαγές στο εσωτερικό της Ένωσης όρους ανάλογους με εκείνους που υπάρχουν σε μία εθνική αγορά.

5. Αν δημιουργηθεί κοινή οργάνωση για ορισμένες πρώτες ύλες, πριν να υπάρξει ακόμη κοινή οργάνωση για τα αντίστοιχα μεταποιημένα προϊόντα, οι εν λόγω πρώτες ύλες, οι οποίες χρησιμοποιούνται για τα μεταποιημένα προϊόντα που προορίζονται για εξαγωγή σε τρίτες χώρες, είναι δυνατό να εισάγονται από το εξωτερικό της Ένωσης.

Άρθρο 44

(πρώην άρθρο 38 της ΣΕΚ)

Όταν σε κράτος μέλος ένα προϊόν αποτελεί αντικείμενο εθνικής οργάνωσης αγοράς ή εσωτερικής ρύθμισης ισοδυνάμου αποτελέσματος που επηρεάζει την ανταγωνιστική θέση ομοειδούς παραγωγής σε άλλο κράτος μέλος, τα κράτη μέλη επιβάλλουν εξισωτική εισφορά στο προϊόν αυτό κατά την εισαγωγή του από το κράτος μέλος, όπου υπάρχει η οργάνωση ή η ρύθμιση, εκτός αν το κράτος αυτό επιβάλλει εξισωτική εισφορά κατά την εξαγωγή.

Η Επιτροπή καθορίζει το ύψος των εισφορών αυτών κατά το ποσό που απαιτείται για την αποκατάσταση της ισορροπίας.

Δύναται επίσης να επιτρέψει την προσφυγή σε άλλα μέτρα, των οποίων καθορίζει τους όρους και τις λεπτομέρειες εφαρμογής¹⁴.

¹³ Ευρωπαϊκή Ένωση, Ενοποιημένες Συνθήκες Χάρτης των Θεμελιωδών δικαιωμάτων, Μάρτιος 2010 http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190elc_002.pdf#page=63 [ημερ. Πρόσβασης 23-04-2014]

¹⁴ Ευρωπαϊκή Ένωση, Ενοποιημένες Συνθήκες Χάρτης των Θεμελιωδών δικαιωμάτων, Μάρτιος 2010 http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190elc_002.pdf#page=63 [ημερ. Πρόσβασης 23-04-2014]

1.5 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το 1962 και αφορά τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «περιλαμβάνει ένα σύνολο κανονισμών που αφορούν στην αγροτική παραγωγή, στις ενισχύσεις των γεωργών, στην ανάπτυξη της υπαίθρου και στη ρύθμιση των αγορών γεωργικών προϊόντων, φροντίζοντας παράλληλα και την περιβαλλοντική συμβατότητα της γεωργικής δραστηριότητας¹⁵ στη διακίνηση αγροτικών προϊόντων, με στόχο τη σταθερότητα των τιμών, την επιλογή και την υψηλή ποιότητα των προϊόντων, τη χρήση του εδάφους και την απασχόληση στον αγροτικό τομέα.»¹⁶

Παλαιότερα η ΚΑΠ εξαντλούσε το μεγαλύτερο ποσοστό των δαπανών της, στις Κοινές Οργανώσεις Αγορών (ΚΟΑ) των γεωργικών προϊόντων.¹⁷ Η νέα ΚΑΠ έχει δομηθεί γύρω από 2 πυλώνες. Ο πρώτος πυλώνας στηρίζει τα εισοδήματα των αγροτών με τις άμεσες ενισχύσεις και ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει δράσεις και μέτρα αγροτικής ανάπτυξης¹⁸.

1.5.1 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική μετά το 2014

Οι άμεσες ενισχύσεις της ΚΑΠ στο καθεστώς βασικής ενίσχυσης (ΚΒΕ) θα την αφορούν σε ποσοστό 70%, πλην των πόσων των πριμοδοτήσεων για τους νέους γεωργούς, το εθνικό απόθεμα και άλλα ποσά όπως πριμοδοτήσεις σε μειονεκτικές περιοχές, το καθεστώς μικρών εκμεταλλεύσεων, την αναδιανεμητική ενίσχυση καθώς και τις συνδεδεμένες ενισχύσεις¹⁹.

¹⁵ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, <http://www.minagric.gr/index.php/el/the-ministry-2/agricultural-policy/koinagrotropolitik> [ημερ. πρόσβασης 10-05-2014]

¹⁶ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, <http://www.minagric.gr/index.php/el/the-ministry-2/agricultural-policy/koinagrotropolitik> [ημερ. πρόσβασης 10-05-2014]

¹⁷ Προβατάς Δημήτρης, Εγχειρίδιο Επιχειρηματικής Γεωργίας, Πώς να γίνετε επιχειρηματίας αγρότης και πώς να μετατρέψετε την αγροτική σας εκμετάλλευση σε αγροτική επιχείρηση, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2007:159

¹⁸ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κοινή Αγροτική Πολιτική με ορίζοντα το 2014-2020, Αθήνα 2011
<http://www.flashnews.gr/Uploads/%CE%95%CE%93%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%A6%CE%91/%CE%9D%CE%AD%CE%B1%20%CE%9A%CE%91%CE%A0.pdf> ημερ. Πρόσβασης 10-05-2014]

¹⁹ ΠΑΣΕΓΕΣ, Η Κοινή Αγροτική Πολιτική μετά το 2014, Φεβρουάριος 2014
http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CC4QFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.paseges.gr%2Fresource-api%2Fpaseges%2FcontentObject%2FKoinh-Agrotikh-Politikh-meta-to-2014%2Fcontent%3FcontentDispositionType%3Dattachment&ei=R_SOU5XhFtCX0QWzhICACw&usg=AFQjCNFEvrJ8s44cBcMvfhVw3fNpJiRlw&sig2=Y7kuB8GBxkHMEngW2YefbA&bvm=bv.68235269,d.bGQ&cad=rja [ημερ. Πρόσβασης 11-05-2014]

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης, θα βασίζεται στα δυνατά σημεία των μέτρων που ισχύουν σήμερα και μεταξύ άλλων θα καλύπτει τα εξής:

- Την καινοτομία. Η Ευρωπαϊκή Σύμπραξη Καινοτομίας (ΕΣΚ) θα προωθήσει την αποδοτική χρήση των πόρων, την παραγωγικότητα, τις χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές και την ανάπτυξη γεωργίας και δασοκομίας φιλικών προς το περιβάλλον και ανθεκτικών στην κλιματική αλλαγή.
- Την γνώση – «γεωργία που βασίζεται στη γνώση». Θα ενισχύσει τα μέτρα συμβουλευτικών υπηρεσιών στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.
- Την αναδιάρθρωση/τις επενδύσεις/ τον εκσυγχρονισμό γεωργικών εκμεταλλεύσεων.
- Τη στήριξη «νέων αγροτών» με επιχορηγήσεις εκκίνησης επιχείρησης (μέχρι 70.000€).
- Τη στήριξη μικροκαλλιεργητών (μέχρι 15.000€)
- Τη διαχείριση κινδύνων με κάλυψη ζημιών έως και για το 70% για να στηρίξει ένα σταθερό εισόδημα αν αυτό μειωθεί κατά 30%.
- Την υποστήριξη δημιουργίας ομάδων/οργανώσεων παραγωγών.
- Την χρήση γεωργοπεριβαλλοντολογικών μέτρων – ενισχύσεις για το κλίμα.
- Την εισαγωγή μέτρου για μεγαλύτερη προβολή της βιολογικής γεωργίας.
- Την ενίσχυση δασοκομίας.
- Την αύξηση της ενίσχυσης στις ορεινές περιοχές.
- Την λήψη μέτρων για την οριοθέτηση των φυσικών περιοχών με ειδικούς περιορισμούς βάση 8 βιοφυσικών κριτηρίων.
- Τις δυνατότητες στήριξης τεχνολογικής, περιβαλλοντολογικής και εμπορικής συνεργασίας.
- Τις επιχορηγήσεις για μη γεωργικές δραστηριότητες που αφορούν στην εκκίνηση και ανάπτυξη πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων.
- Τις επενδύσεις σε ευρυζωνικές υποδομές και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
- LEADER (τη στήριξη στρατηγικών και την προώθηση ευελιξίας συνδυαστικών κονδυλίων π.χ συνεργασία αγροτικών – αστικών περιοχών).²⁰

²⁰ ΠΑΣΕΓΕΣ, Η Κοινή Αγροτική Πολιτική μετά το 2014, Φεβρουάριος 2014
http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CC4QFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.paseges.gr%2Fresource-api%2Fpaseges%2FcontentObject%2FKoinh-Agrotikh-Politikh-meta-to-2014%2Fcontent%3FcontentDispositionType%3Dattachment&ei=R_SOU5XhFtCX0QWzhICACw&usg=AFQjCNFEvr

1.6 Επιδοτήσεις αγροτών

Μέσω του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 «Αλέξανδρος Μπαλαταζής» σύμφωνα με το μέτρο 123Α «Αύξηση της αξίας των γεωργικών προϊόντων» - ενισχύονται:

- πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, με μέγιστο ποσοστό στήριξης αναλόγως περιφέρειας
- όλες οι επιχειρήσεις, ανεξαρτήτου μεγέθους, της περιοχής των μικρών νησιών του Αιγαίου Πελάγους κατά την έννοια του Καν. (ΕΟΚ) αριθ. 2019/1993, για τις οποίες προβλέπεται το μέγιστο ποσοστό στήριξης.

Ο μέγιστος επιχορηγούμενος προϋπολογισμός ανέρχεται στις 10.000.000 € και ο ελάχιστος τις 100.000€.

Βασικές προϋποθέσεις ενίσχυσης:

- να έχει καταδειχθεί η φερεγγυότητα και η οικονομική βιωσιμότητα των δικαιούχων,
- να μη βρίσκονται υπό πτώχευση, εκκαθάριση, αναγκαστική διαχείριση
- να μην υποβάλλουν σχέδια που οι δαπάνες τους έχουν ενταχθεί σε άλλο πρόγραμμα
- να τηρούν βιβλία β' ή γ' κατηγορίας
- να υποβάλλουν λειτουργικά επενδυτικά σχέδια ολοκληρωμένου χαρακτήρα

Οι επιλέξιμες δαπάνες αφορούν:

- Τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου
- Την κατασκευή ή βελτίωση ακινήτων
- Την προμήθεια και εγκατάσταση νέου μηχανολογικού εξοπλισμού συμπεριλαμβανομένου του λογισμικού πληροφορικής και του εξοπλισμού εργαστηρίων που αφορά στη λειτουργία της μονάδας²¹
- Τις εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού ως τμήμα της συνολικής δαπάνης

[J8s44cBcMvfhfVw3fNpJiRlw&sig2=Y7kuB8GBxkHMEnGW2YefbA&bvm=bv.68235269.d.bGQ&cad=rja](http://www.fcnnet.gr/gr/files/epidotisi-gia-agrotes-2014.pdf) [ημερ. Πρόσβασης 11-05-2014]

²¹ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, <http://www.fcnnet.gr/gr/files/epidotisi-gia-agrotes-2014.pdf> [ημερ. πρόσβασης 13-05-2014]

- Την αγορά καινούριων οχημάτων που αφορούν στη μεταφορά ή στη μεταποίηση
- Τα γενικά έξοδα, όπως αμοιβές μηχανικών, και συμβούλων, δαπάνες για μελέτες σκοπιμότητας, δαπάνες για τη δημιουργία αναγνωρίσιμου σήματος (ετικέτας) του προϊόντος, απόκτηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, έρευνα αγοράς για τη διαμόρφωση της εικόνας του προϊόντος (συσκευασία, επισήμανση) και άδειες πέραν των παραπάνω δαπανών και μέχρι ορίου 5% του συνόλου του προϋπολογισμού.
- Την απόκτηση πιστοποιητικών ποιότητας από αρμόδιους οργανισμούς (ISO, HACCP κλπ).
- Την αγορά telex, fax τηλεφωνικών εγκαταστάσεων, δικτύων ενδοεπικοινωνίας και ηλεκτρονικών υπολογιστών (συμπεριλαμβανομένης της επεξεργασίας κειμένων, software telescripteurs) και συστημάτων ασφαλείας των εγκαταστάσεων.

Η ενίσχυση αφορά στους τομείς τόσο της φυτικής όσο και της ζωικής παραγωγής (δημητριακά, οπωροκηπευτικά, άνθη, σηροτροφία και άλλα είδη , γάλα, κρέας, αυγά – πουλερικά, ελαιούχα προϊόντα, φαρμακευτικά και αρωματικά φυτά, ζωοτροφές, σπόροι και πολλαπλασιαστικό υλικό, οίνος, μέλι).

Το μέτρο θα αφορά όλες τις περιοχές της Ελλάδας και τα ποσοστά επιχορήγησης θα φτάνουν έως 65% ανάλογα με την περιοχή και το μέγεθος της επιχείρησης²².

Στο παραπάνω πρόγραμμα δίνονται προτεραιότητες βάση του άξονα 1: Διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και της δασοκομίας

Το επόμενο πρόγραμμα στο οποίο θα αναφερθούμε αφορά στα σχέδια που έχουν ως στόχο τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, την προσαρμογή στην ανταγωνιστική αγορά της γεωργίας, της αειφορίας και της ποιοτικής γεωργίας.

Ένα σχέδιο βελτίωσης αποβλέπει:

- Στη μείωση του κόστους παραγωγής
- Στην αύξηση και αναδιάρθρωση της παραγωγής,
- Στη βελτίωση της ποιότητας,
- Στη διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος και

²² Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, <http://www.fcnet.gr/gr/files/epidotisi-gia-agrotes-2014.pdf> [ημερ. πρόσβασης 13-05-2014]

- Στη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων της αγροτικής εκμετάλλευσης.²³

Ακολουθεί πίνακας που αφορά στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013, με αναφορά στα σχέδια βελτίωσης σύμφωνα με το μέτρο 121 «Εκσυγχρονισμός Γεωργικών εκμεταλλεύσεων»²⁴:

Πίνακας 3: Σχέδια βελτίωσης

Πηγή: http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/aloh_teliko.pdf [13-05-2014]

<p>* Επενδύσεις στον πρωτογενή αγροτικό τομέα (περιλαμβάνονται και επενδύσεις που αφορούν την διακίνηση, μεταφορά, τυποποίηση, συσκευασία, αποθήκευση, μεταποίηση αποκλειστικά των προϊόντων που παράγει η εκμετάλλευση)</p> <p>* Δικαιούχοι : γεωργοί, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, νόμιμοι κάτοχοι και αρχηγοί γεωργικής εκμετάλλευσης , εφ όσον υποβάλουν Σχέδιο Βελτίωσης.</p> <p>* Επιλέξιμες δαπάνες (ενδεικτικά):</p> <ul style="list-style-type: none"> - γεωργικά κτίσματα (ανέγερση, επέκταση ,εκσυγχρονισμός,) - μηχανολογικός εξοπλισμός καινούργιος (αγορά, μεταφορά, εγκατάσταση): <ul style="list-style-type: none"> . γεωργικοί ελκυστήρες και παρελκόμενα, . μηχανήματα συγκομιδής και παραγωγής, . αρδευτικά συστήματα, . ανανεώσιμες μορφές ενέργειας, . λογισμικό Η/Υ, - έγγειες βελτιώσεις (έργα στραγγίσεων, ισοπεδώσεων, αναβαθμιδές, υδατοδεξαμενές, γεωτρήσεις, περιφράξεις), - πολυετείς φυτείες (μεταφορά, εγκατάσταση), - δαπάνες που αφορούν στην καθετοποίηση της παραγωγής: <ul style="list-style-type: none"> . ξηραντήρια, τυποποίηση, επεξεργασία, . παραγωγή αιθέριων ελαίων. <p>• Ύψος επένδυσης : μέχρι 400.000 €/ γεωργική εκμετάλλευση (κλιμακώνεται ανά κατηγορία δαπάνης)</p> <p>• Οικονομική ενίσχυση :</p>			
Δικαιούχοι	Οικονομική ενίσχυση (%)		
	Μικρά Νησιά Αιγαίου Πελάγους	Ειδικές Περιοχές: (ορεινές, μειονεκτικές περιοχές, περιοχές Matura 2000, περιοχές της οδ. 2000/ 60/ΕΚ)	Κανονικές περιοχές
Νέος Γεωργός	75	60	50
Λοιπά πρόσωπα	75	50	40
<p>• Πληροφορίες ΥπΑΑ&Τ: Διοικητικός Τομέας Κοινοτικών Πόρων &Υποδομών/ Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής ΠΑΑ- Ανταγωνιστικότητα/ Μονάδα Β1 Σχέδια Βελτίωσης -Ν. Γεωργοί. Λεωφ. Αθηνών 54-56 10441 Αθήνα, τηλ. 210 5275 203, 210 5275 204, 210 5275 255, 210 5275 271</p>			

Τέλος, παραθέτουμε τον πίνακα που αφορά στη βιολογική παραγωγή (κοινωνικό καθεστώς Καν.ΕΚ. 834/2007) & Εφαρμογή ολοκληρωμένης διαχείρισης (Εθνικό

²³ Προβατάς Δημήτρης, Εγχειρίδιο Επιχειρηματικής Γεωργίας, Πώς να γίνετε επιχειρηματίας αγρότης και πώς να μετατρέψετε την αγροτική σας εκμετάλλευση σε αγροτική επιχείρηση, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2007:116-117

²⁴ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, Αλόη, Αθήνα 2011 http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/aloh_teliko.pdf [ημερ. πρόσβασης 13-05-2014]

καθεστώς-AGRO2) σύμφωνα με το μέτρο 132 «Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα τροφίμων», Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013, ΚΥΑ 1483/5-6-9- ΦΕΚ 1201Β/19-6-09 & 1327Β/3/7/09²⁵.

Πίνακας 4: Στήριξη στη βιολογική παραγωγή

Πηγή: http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/aloh_teliko.pdf [13-05-2014]

Δικαιούχοι:	
Με το πρόγραμμα αυτό παρέχεται στήριξη για εφαρμογή μεθόδων παραγωγής που βελτιώνουν την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων που προορίζονται μόνο για ανθρώπινη κατανάλωση (τρόφιμα). Συγκεκριμένα παρέχεται:	
<ul style="list-style-type: none"> • Στήριξη στη βιολογική παραγωγή: Δικαιούχοι του μέτρου αυτού μπορούν να κριθούν αγρότες, φυσικά και νομικά πρόσωπα, κάτοχοι γεωργικής εκμετάλλευσης, εφ όσον: <ul style="list-style-type: none"> - Εντάσσουν στο σύστημα της βιολογικής παραγωγής μέρος ή το σύνολο της εκμετάλλευσης τους αλλά οπωσδήποτε το σύνολο του επιλέξιμου κλάδου παραγωγής (π.χ αν η εκμετάλλευση είναι 10 στρέμματα και καλλιεργεί τα 5 στρέμματα με ρίγανη θα πρέπει να εντάξει στην βιολογική παράγωγή και τα 5 στρέμματα της ρίγανης και όχι μέρος αυτών). - Συνάπτουν συμβόλαιο με ένα εγκεκριμένο Οργανισμό Πιστοποίησης και προσκομίζουν στις ελεγκτικές αρχές βεβαίωση του Οργανισμού για την τήρηση των κανονιστικών διατάξεων που προβλέπονται. - Εφαρμόζουν πιστά τις κατευθύνσεις, προδιαγραφές και τεχνικές που προβλέπονται. - Δέχονται και διευκολύνουν τους ελέγχους που πραγματοποιούν εξουσιοδοτημένα Εθνικά και Κοινοτικά Όργανα. -Υποβάλλουν κάθε έτος Ενιαία Δήλωση Εκμετάλλευσης και αίτηση πληρωμής στο μέτρο. • Στήριξη στο σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης στη φυτική παραγωγή: Δικαιούχοι του μέτρου αυτού μπορούν να κριθούν αγρότες, φυσικά και νομικά πρόσωπα, κάτοχοι γεωργικής εκμετάλλευσης, εφ όσον: <ul style="list-style-type: none"> - Εντάξουν μία τουλάχιστον από τις επιλέξιμες καλλιέργειές τους στο σύστημα της ολοκληρωμένης διαχείρισης σύμφωνα με τις κατευθύνσεις και προδιαγραφές του πρότυπου Agro 2 του ΟΠΕΓΕΠ. Κατά τα λοιπα ισχύουν αυτά που προαναφέρθηκαν για την βιολογική παραγωγή. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Οικονομική ενίσχυση: 	
Δραστηριότητα	Μεγίστη ετήσια οικονομική ενίσχυση ανά καλλιέργεια στήριξης (ανά εκμετάλλευση) (€)
Βιολογική παραγωγή	1.500
Σύστημα ολοκληρωμένη διαχείρισης	1.400
Παρατηρήσεις: - Το μέγιστο ετήσιο κορηγούμενο ποσό ανά εκμετάλλευση δεν μπορεί να υπερβεί τα 3.000 € ετησίως. - Η οικονομική ενίσχυση (στήριξη) παρέχεται στους δικαιούχους για 5 έτη.	
- Η οικονομική ενίσχυση χορηγείται με βάση τις εξής επιλέξιμες δαπάνες: πιστοποίησης (υποχρεωτική δαπάνη), συμβούλου τεχνικής στήριξης, επιβλέποντος, κατάρτισης, αγοράς οργάνων μέτρησης, εργαστηριακών αναλύσεων, αγοράς λογισμικού.	
* Πληροφορίες ΥπΑΑ&Τ: Διοικητικός Τομέας Κοινοτικών Πόρων & Υποδομών / Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής ΠΑΑ-Ανταγωνιστικότητα/ Μονάδα Β2, Λεωφ. Αθηνών 54-56, 104 41 Αθήνα, τηλ. 210 527 5249, 210 527 5084.	

Αναφορικά με τις οικονομικές ενισχύσεις που δίνονται μέσω των οργανώσεων παραγωγών, θα αναφερθούμε στο επόμενο κεφάλαιο ενδεικτικά όπου αφορά στις εναλλακτικές καλλιέργειες που αναλύουμε.

²⁵ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, Αλόη, Αθήνα 2011 http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/aloh_teliko.pdf [ημερ. πρόσβασης 13-05-2014]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Αγροτική Επιχειρηματικότητα

2. Εισαγωγή

Στόχος αυτού του κεφαλαίου είναι η κατανόηση του όρου επιχειρηματικότητα στον αγροτικό τομέα και η χρηστικότητα του μάρκετινγκ στον κλάδο της γεωργίας.

2.1 Η έννοια της επιχειρηματικότητας

Ως επιχειρηματικότητα σύμφωνα με το Global Entrepreneurship Monitor (GEM) χαρακτηρίζεται η δημιουργία νέας επιχείρησης ή νέας δραστηριότητας ή η δημιουργία ενός επιχειρηματικού οργανισμού ή η επέκταση μιας ήδη υπάρχουσας επιχείρησης από έναν ή πολλούς ιδιώτες ή από επιχειρήσεις που βρίσκονται ήδη σε λειτουργία²⁶.

Σύμφωνα με το πράσινο βιβλίο της Ευρωπαϊκής επιτροπής *«η επιχειρηματικότητα είναι νοοτροπία και τρόπος δημιουργίας και ανάπτυξης οικονομικής δραστηριότητας, του συνδυασμού της ανάληψης κινδύνου, της δημιουργικότητας και/ή της καινοτομίας με τη χρηστή διαχείριση, στο πλαίσιο ενός νέου ή υφιστάμενου οργανισμού»*²⁷.

2.2 Η έννοια του επιχειρηματία

Ως επιχειρηματίας ορίζεται αυτός που συντονίζει τους παραγωγικούς συντελεστές που αφορούν στη λειτουργία της επιχείρησης του, είναι υπεύθυνος για τη λήψη των κρίσιμων αποφάσεων και χρησιμοποιεί τις γνώσεις του για να αξιοποιήσει κάθε ευκαιρία κέρδους που του δίνεται.

Ο επιχειρηματίας είναι κάποιος που καινοτομεί υπό την έννοια ότι δημιουργεί ένα νέο ή καλύτερο προϊόν ή χρησιμοποιεί νέους τρόπους οργάνωσης και παραγωγής της επιχείρησης ή δημιουργεί μια νέα αγορά.

²⁶ Μαγουλά Θεοχαρούλα, Οικονομία – Επιχειρηματικότητα <http://www.free-ebooks.gr/eng/ebooks/download/1053> [ημερ. πρόσβασης 25-04-2014]

²⁷ Προβατάς Δημήτρης, Εγχειρίδιο Επιχειρηματικής Γεωργίας, Πώς να γίνετε επιχειρηματίας αγρότης και πώς να μετατρέψετε την αγροτική σας εκμετάλλευση σε αγροτική επιχείρηση, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2007:29

Συνήθως οι σύγχρονοι επιχειρηματίες δεν είναι οι εφευρέτες των καινοτομών που εισάγουν στην επιχείρηση τους αλλά χρησιμοποιούν έτοιμες εφευρέσεις τμημάτων ερευνών και ανάπτυξης επιχειρήσεων ή οργανισμών²⁸.

2.3 Η έννοια του επιχειρηματία αγρότη

«Επιχειρηματίας αγρότης είναι αυτός που συνδυάζει του φυσικούς πόρους, το κεφάλαιο, τους ανθρώπινους πόρους και τη γνώση του με στόχο την παραγωγή και διάθεση στην αγορά αγροτικών προϊόντων υψηλών προδιαγραφών με το χαμηλότερο δυνατό κόστος για τον ίδιο».

2.4 Επιχειρηματικότητα στον αγροτικό τομέα

Η επιχειρηματικότητα στον αγροτικό τομέα προσανατολίζεται σε ένα νέο μοντέλο γεωργίας στηριγμένο στην οικογενειακή εκμετάλλευση με έμφαση στην αγορά και όχι στις επιδοτήσεις, όπως συνέβαινε τα προηγούμενα χρόνια, το οποίο θα καθορίζεται από την επιχειρηματική λειτουργία των αγροτικών επιχειρήσεων και θα κατευθύνεται από τις ανάγκες του καταναλωτή με την παροχή ασφαλών, υγιεινών και ποιοτικών προϊόντων με ανταγωνιστικές τιμές και με την τήρηση κωδικών ορθής γεωργικής πρακτικής.²⁹

Αναφερόμαστε λοιπόν σε μία επιχείρηση η οποία παράγει ένα ή περισσότερα προϊόντα και υπακούει στους νόμους της οικονομίας. Σύμφωνα με αυτά, κάθε αγροτική επιχείρηση έχει έξοδα κεφαλαίου, επενδύσεων – αποσβέσεων, τεχνογνωσίας – τεχνολογίας – γραφειοκρατικά έξοδα καθώς και έξοδα διαφήμισης³⁰.

²⁸ Στυλιάδη Στέλλα, Σημειώσεις επιχειρηματικότητας και δεοντολογίας, Σεπτέμβριος 2010, http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCgQFjAA&url=http%3A%2F%2Fdas.ta.teipat.gr%2Fsystem%2Ffiles%2Fmoke%2FSimeioseis%2520Epixeirimatikotitas%2520kai%2520Deontologias%2520.pdf&ei=nqaTU_vQB8HKQaPagYAO&usg=AFQjCNF-9uV66I2OzHfEaPHdjMMFNl46fQ&sig2=JjYHXgzNyD5k39aN0qxvyg&bvm=bv.68445247,d.ZWU [ημερ. Πρόσβασης 20-04-2014]

²⁹ Προβατάς Δημήτρης, Εγχειρίδιο Επιχειρηματικής Γεωργίας, Πώς να γίνετε επιχειρηματίας αγρότης και πώς να μετατρέψετε την αγροτική σας εκμετάλλευση σε αγροτική επιχείρηση, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2007:43:53

³⁰ Κολιοπάνος Λ. Σωτήριος, Οδηγός Γεωργικών Επιχειρήσεων, <http://www.e-geoponoι.gr/images/stories/documents/e-geoponoι%20book%2001.pdf> [ημερ. Πρόσβασης 20-04-2014]

2.4.1 Χαρακτηριστικά επιχειρηματικής γεωργίας

Για να χαρακτηριστεί μια αγροτική εκμετάλλευση ως επιχείρηση πρέπει να διαθέτει τα παρακάτω στοιχεία:

- 1) Ο παραγωγός πρέπει να διαθέτει άριστες γνώσεις σχετικά με το προϊόν του κατά τα διάφορα στάδια της παραγωγής, της μεταποίησης, της εμπορίας, της προσφοράς, της ζήτησης, τις τιμές, την αγορά
- 2) Να γίνεται χρήση εκσυγχρονισμένου μηχανολογικού εξοπλισμού υψηλών προδιαγραφών
- 3) Η παραγωγή της εκμετάλλευσης να είναι εξειδικευμένη
- 4) Να επιδιώκεται συνεχής μείωση κόστους παραγωγής
- 5) Να εισάγεται η καινοτομία στην παραγωγική διαδικασία
- 6) Να γίνεται προσπάθεια άμεσης πώλησης των προϊόντων
- 7) Να τηρούνται λογιστικά βιβλία για την παρακολούθηση της πορείας της επιχείρησης³¹

2.5 Η έννοια του μάρκετινγκ

Σύμφωνα με τον Φίλιπ Κότλερ «το μάρκετινγκ είναι μια κοινωνική διαδικασία κατά την οποία άτομα και ομάδες αποκτούν ότι χρειάζονται και επιθυμούν μέσω της δημιουργίας και της ανταλλαγής προϊόντων και αξίας με άλλους.»³²

Σε συνέχεια του παραπάνω ορισμού προκύπτουν οι ακόλουθες βασικές έννοιες:

- **Ανάγκες.** Κάθε άνθρωπος έχει κάποιες βασικές και δευτερεύουσες ανάγκες (ανάγκη τροφής, ψυχαγωγίας, ένδυσης κτλ.)
- **Επιθυμίες.** Η επιθυμία του ανθρώπου στηρίζονται στον τρόπο με τον οποίο «επιθυμεί» να ικανοποιήσει τις βασικές του ανάγκες. Π.χ. ποιο τρόπο θεωρεί τον καταλληλότερο για να χαλαρώσει και να ξεκουραστεί, τι επιθυμεί να φάει κτλ.³³.
- **Απαιτήσεις.** Δεν μπορούν όλοι οι άνθρωποι να ικανοποιήσουν τις επιθυμίες τους. Παράγοντες όπως ο χρόνος ή το χρήμα μπορούν να σταθούν εμπόδιο

³¹ Προβατάς Δημήτρης, Εγχειρίδιο Επιχειρηματικής Γεωργίας, Πώς να γίνετε επιχειρηματίας αγρότης και πώς να μετατρέψετε την αγροτική σας εκμετάλλευση σε αγροτική επιχείρηση, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2007:44

³² Jansson Hans, Industrial Products, A guide to the International Marketing Economics Model, The Harworth Press, 1994:15

³³ Πρωτοπαπαδάκης Ιωάννης, Τουριστικό Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2003:22

στην εκπλήρωση αυτών. Οι επιθυμίες ανθρώπων που γίνονται πράξη χαρακτηρίζονται πλέον απαιτήσεις, π.χ. δείπνο σε πολυτελές εστιατόριο, διαμονή σε υπερπολυτελή ξενοδοχείο κτλ.

- **Προϊόντα.** Για την ικανοποίηση των αναγκών, ο άνθρωπος αγοράζει προϊόντα υλικά αγαθά ή υπηρεσίες, για το όφελος που του προσφέρει το έκαστο προϊόν. Π.χ. αγοράζει αυτοκίνητο για να μπορεί να μετακινείται.
- **Αξία.** Σ' αυτή την έννοια αναφερόμαστε στο γνωστό value for money που αναφέρεται στο να προσφέρονται τα προϊόντα στην κατάλληλη αξία ώστε αυτός που τα επιλέγει να μένει ευχαριστημένος από την επιλογή του στη σχέση της αξίας του προϊόντος με τα χρήματα που δόθηκαν.
- **Ικανοποίηση πελάτη.** Η ικανοποίηση του πελάτη εξαρτάται με το αν το προϊόν που επέλεξε ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του. Οι προσδοκίες του εξαρτώνται από ένα πλήθος παραγόντων π.χ. πωλητές, φίλοι, προηγούμενη αγορά κτλ. Ένα προϊόν που είναι πολλά υποσχόμενο είναι πολύ πιο εύκολο να οδηγήσει σε απογοήτευση και μη επανάληψη της αγοράς, ενώ μία αγορά καλύτερη από την αναμενόμενη προσφέρει μεγαλύτερη ικανοποίηση. Η ικανοποίηση του πελάτη οδηγεί με τη σειρά της σε επανάληψη της αγοράς και σε διαφήμιση του προϊόντος σε άλλους από τον ίδιο τον πελάτη.
- **Ποιότητα.** Η ποιότητα ορίζεται από τα στοιχεία και τα χαρακτηριστικά του προϊόντος που ικανοποιούν την εκάστοτε ανάγκη του πελάτη. Κάθε επιχείρηση πρέπει να επικείται σε ελέγχους που αφορούν στην ποιότητα και να βελτιώνεται στο σύνολό του ώστε να αντανακλάται σε όλες τις δραστηριότητές της μέχρι το τελικό προϊόν.
- **Ανταλλαγή.** Η ανταλλαγή αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο αποκτώνται τα προϊόντα, είτε ως ανταλλαγή προϊόντος με χρήματα είτε ως ανταλλαγή με άλλο προϊόν.
- **Relationship marketing.** Το Relationship marketing αφορά τη διατήρηση της σχέσης με τους ήδη υπάρχοντες πελάτες με τη συνεχή εξυπηρέτηση παρέχοντας ποιότητα και εισακούγοντας τις ανάγκες τους.
- **Αγορά.** Αφορά στο κοινό στο οποίο απευθύνεται το κάθε προϊόν³⁴.

³⁴ Πρωτοπαπαδάκης Ιωάννης, Τουριστικό Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2003:22-23

2.6 Η έννοια του αγροτικού μάρκετινγκ

Το αγροτικό μάρκετινγκ εστιάζει στην εφαρμογή των αρχών και των τεχνικών μάρκετινγκ στους τομείς της παραγωγής και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων³⁵.

Το μάρκετινγκ αγροτικών προϊόντων ασχολείται με σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες που αφορούν στην τυποποίηση, στη συσκευασία, στην μεταποίηση, στην αποθήκευση, στη μεταφορά, στην έρευνα αγοράς, στη διαφήμιση, στην τιμολόγηση κτλ. ακολουθώντας την πορεία του προϊόντος από τα χέρια του παραγωγού μέχρι τα χέρια του καταναλωτή³⁶.

Τελικός στόχος είναι προσφορά του επιθυμητού προϊόντος στη μέγιστη ποιότητα, στη μικρότερη δυνατή τιμή για τον καταναλωτή και το μικρότερο δυνατό κόστος με το μεγαλύτερο δυνατό κέρδος για τον αγρότη επιχειρηματία. Εξαιτίας της ευπάθειας των αγροτικών προϊόντων καλό θα ήταν εδώ να προσθέσουμε και με τη μικρότερη δυνατή απώλεια/φθορά αγροτικών προϊόντων όσο τουλάχιστον είναι ανθρωπίνως δυνατό αν λάβουμε υπόψη ότι μεγάλη απώλεια οφείλεται σε περιβαλλοντολογικούς παράγοντες που δεν υπάρχει η δυνατότητα να προληφθούν.

Είναι σημαντικό για τους αγρότες επιχειρηματίες να εντοπίσουν τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της αγοράς και να στραφούν προς την ικανοποίηση αυτών. Επειδή στον αγροτικό τομέα αυτό είναι κάτι που χρειάζεται χρόνο μιας και δε μπορούμε να επιδράσουμε άμεσα στο ήδη υπάρχον αγροτικό προϊόν, η χρησιμότητα του μάρκετινγκ σ' αυτό τον τομέα είναι εμφανής.

Το αγροτικό μάρκετινγκ είναι ένα πολύπλοκο σύστημα το οποίο λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος μεταξύ του καταναλωτή και του παραγωγού (αγρότη), των επιχειρήσεων μεταποίησης και επεξεργασίας και των επιχειρήσεων διανομής (χονδρικό – λιανικό εμπόριο). Σε όλα τα στάδια από την παραγωγή μέχρι την προώθηση του προϊόντος στην αγορά, πρέπει να εφαρμόζονται οι αρχές του μάρκετινγκ³⁷.

³⁵ Γαλάνη Π. Βασιλείου, Αγροτικό Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα – Πειραιάς 1995:57

³⁶ Καμενίδης Θ. Χρήστος, Μάρκετινγκ Αγροτικών Προϊόντων, http://www.geotee.gr/InkFiles/20110420_kamenidis.pdf [ημερ. πρόσβασης 17-05-2014]

³⁷ Γαλάνη Π. Βασιλείου, Αγροτικό Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα – Πειραιάς 1995:57-81

Για την αποτελεσματικότητα του μάρκετινγκ πρέπει να συλλεχθούν πληροφορίες μέσω έρευνας της αγοράς και να αξιοποιηθούν καταλλήλως, ώστε να αναπτυχθεί η κατάλληλη στρατηγική και ο κατάλληλος προγραμματισμός μάρκετινγκ.

Για να μπορέσει να γίνει ο απαραίτητος προγραμματισμός για τη δημιουργία του σωστού μίγματος μάρκετινγκ θα πρέπει να λάβουμε υπ' όψιν μας τα τέσσερα P's:

1. Το προϊόν (Product)
2. Την τοποθέτησή του στην αγορά (Place)
3. Την προώθησή του (Promotion)
4. Την τιμολόγηση (Price)³⁸

2.7 Ο ρόλος των καταναλωτών

Οι απαιτήσεις των καταναλωτών έχουν αυξηθεί με τα χρόνια καθώς έχοντας καλύψει τα βασικά είδη διατροφής, αλλάζουν προτιμήσεις και επιλέγουν προϊόντα μεγαλύτερης διατροφικής αξίας. Παράλληλα η ζήτηση αυξάνεται με μικρότερους ρυθμούς καθώς οι καταναλωτές διαθέτουν μικρότερο ποσοστό του οικογενειακού τους εισοδήματος στην εξασφάλιση τροφίμων (το ποσοστό αυτό στις αναπτυγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δε ξεπερνά το 15-20%). Στα είδη υγιεινής διατροφής η ζήτηση αυξάνεται με ταχύτερους ρυθμούς.

Ο κλάδος του λιανικού εμπορίου – κυρίως οι υπεραγορές - ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος των πωλήσεων προϊόντων διατροφής. Με βάση τις ανάγκες των καταναλωτών συνάπτουν συμβόλαια με εκπροσώπους και οργανώσεις παραγωγών.

Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις που έχουν τη δυνατότητα να βελτιώνονται συνεχώς και να ακολουθούν τις εξελίξεις, αποκτούν μια ισχυρή θέση στην αγορά, σε αντίθεση με άλλες που μένουν έκτος ανταγωνισμού³⁹.

³⁸ Γαλάνη Π. Βασιλείου, Αγροτικό Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα – Πειραιάς 1995:57-81

³⁹ Δαμιανός Δ. – Παπαγεωργίου Κ. – Σπάθης Π., Η ελληνική αγροτική οικονομία στο παγκόσμιο πλαίσιο, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2006:34-35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Εναλλακτικές καλλιέργειες στην Ελλάδα

3. Εισαγωγή

Στόχος αυτού του κεφαλαίου είναι η παρουσίαση των εναλλακτικών καλλιεργειών που προωθούνται στη χώρα μας και έχουν περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης.

3.1 Οι εναλλακτικές καλλιέργειες στην Ελλάδα

Ολοένα και περισσότερες νέες καλλιέργειες βγαίνουν στο προσκήνιο. Διοργανώνονται ημερίδες προς ενημέρωση του κοινού και τόσο παραδοσιακοί όσο και νέοι αγρότες στρέφονται προς αυτή την κατεύθυνση με την ελπίδα μιας κερδοφόρας λύσης στον αγροτικό τομέα. Σύμφωνα με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων οι νέες αυτές εναλλακτικές καλλιέργειες είναι:

- Ενεργειακές καλλιέργειες - βιοκαύσιμα
- Εκτροφή σαλιγκαριών (*Helix aspersa*, *Helix pomatia*, *Helix lucorum*)
- Λινάρι
- Μανιτάρια (πλευρώτους – *Pleurotus*), λευκό μανιτάρι (*Agaricus*)
- Ροδιά, Δαμασκηιά, Μύρτιλο (Μπλούμπερι), Βατόμουρο
- Στέβια
- Τρούφα (Μαύρη μελανόσπορη τρούφα – *Tuber melanosporum*, Χειμερινή τρούφα - *Tuber brumale* var *brumal*, Θερινή μαύρη τρούφα – *Tuber aestivum*, Φθινοπωρινή τρούφα – *Tuber aestivum* f. *Uncinatum*, Πολύτιμη λευκή τρούφα – *Tuber magnatum*, Μπόρκειος τρούφα) – *Tuber borchii*
- Υποτροπιακά φυτά (Αβοκάντο, Μπανάνα, Φραγκοσυκιά, Χουρμαδιά, Πεκάν, Μάνγκο, Τσεριμόγια, Λωτός, Λίτσι, Γκουάβα)
- Καλλιέργεια Αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών (Αλόη, Ιμποφαές, Αρώνια)⁴⁰

⁴⁰ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων, <http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/aromfita> [ημερ. πρόσβασης 27-04-2014]

3.1.1 Ενεργειακές καλλιέργειες

Σύμφωνα με πρόσφατη δήλωση του καθηγητή Πανεπιστημίου Νίκου Δαναλάτου: «η εισαγωγή και καλλιέργεια νέων ενεργειακών φυτών στην Ελλάδα μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση κατά 15δισ. Ευρώ στο ΑΕΠ⁴¹.»

Με παραγωγή βιοκαυσίμου 5 εκατομμυρίων τόνων σε αντιστοιχία πετρελαίου και με ταυτόχρονη μείωση του εμπορικού ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών κατά 4,5 δισ. ευρώ (με τη λογική ότι θα μειωθεί η εισαγωγή πετρελαίου κατά 3 δισ. Ευρώ και θα αυξηθούν οι εξαγωγές θερμοκηπιακών γεωργικών προϊόντων κατά 1,5δισ. Ευρώ), η αύξηση σε 15 δισ ευρώ στο ΑΕΠ είναι μια ισχυρή πιθανότητα.

Επιπρόσθετα, ο κ. Δαναλάτος θεωρεί ότι θα αναπτυχθούν περαιτέρω οι κλάδοι κατασκευής, επισκευής και εμπορίου πελλετοποιητών και λοιπού εξοπλισμού των μονάδων παραγωγής βιοκαυσίμου και ότι θα διπλασιαστούν οι μεταφορές λόγω της υποδιπλάσιας θερμογόνου δύναμης του βιοκαυσίμου, με αποτέλεσμα την περαιτέρω αύξηση του ΑΕΠ.

Υπολογίζει μάλιστα, σε τεράστια περιβαλλοντικά οφέλη από το μηδενισμό της εδαφικής διάβρωσης και ερημοποίησης, μείωση της ρύπανσης από αγροχημικά κ.α.

Ένα από τα αναπτυξιακά προγράμματα το οποίο προβλέπει την παραγωγή 10 εκατ. τόνων βιομάζας από ενεργειακές καλλιέργειες χαμηλών εισροών (π.χ. αγριαγκινάρα) προς παραγωγή στερεών βιοκαυσίμων (π.χ. pellets, briquettes) στηρίζεται στην ένωση της γεωργίας με την ενέργεια με την προώθηση παραγωγής ελληνικών (βιο-) καυσίμων από ενεργειακές καλλιέργειες⁴².

Με τον όρο ενεργειακές καλλιέργειες νοούνται οι καλλιέργειες εκείνες που το προϊόν τους μπορεί να μετατραπεί σε υγρά, στερεά ή αέρια βιοκαύσιμα τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή ενέργειας με την μορφή ηλεκτρισμού, κίνησης και θερμότητας. Διακρίνονται σε παραδοσιακές καλλιέργειες και σε αμιγώς ενεργειακές καλλιέργειες.

⁴¹ ΠΑΣΕΓΕΣ, <http://www.paseges.gr/el/news/Oi-enallaktikes-kalliergeies-mporoyn-n-ayxsoyn-kata-15-dis.-eyrw-to-AEP-ths-Elladas> [ημερ. πρόσβασης 27-04-2014]

⁴² ΠΑΣΕΓΕΣ, <http://www.paseges.gr/el/news/Oi-enallaktikes-kalliergeies-mporoyn-n-ayxsoyn-kata-15-dis.-eyrw-to-AEP-ths-Elladas> [ημερ. πρόσβασης 27-04-2014]

Παραδοσιακές καλλιέργειες

Οι παραδοσιακές καλλιέργειες περιλαμβάνουν τα αμυλούχα, τα ζαχαρούχα και τα ελαιούχα φυτά. Τα προϊόντα που παράγουν οι καλλιέργειες αυτές είναι: άμυλο, ζάχαρα και λάδι αντίστοιχα, μετατρέπονται σε βιοαιθανόλη, βιοντίζελ ή χρησιμοποιούνται ως αυτούσια λάδια. Τα υγρά αυτά βιοκαύσιμα τα οποία αποτελούν σχεδόν το σύνολο των παραγόμενων υγρών βιοκαυσίμων, είναι γνωστά με τον όρο βιοκαύσιμα πρώτης γενιάς.

Στα αμυλούχα φυτά ανήκει ο αραβόσιτος, το καρποδοτικό σόργο, το σιτάρι και το κριθάρι, στα ζαχαρούχα το ζαχαρότευτλο και το γλυκό σόργο και στα ελαιούχα, η ελαιοκράμβη, ο ηλίανθος, η ρετινολαδιά και η *Jatropha curcas*.

Αμιγώς ενεργειακές καλλιέργειες

Οι αμιγώς ενεργειακές καλλιέργειες αποτελούνται από φυτά βιομάζας τα οποία μετατρέπονται αποκλειστικά σε στερεό ή αέριο βιοκαύσιμο και σήμερα στρέφονται προς την κατεύθυνση του υγρού βιοκαυσίμου ώστε να αποτελέσουν τα βιοκαύσιμα δεύτερης γενιάς.

Τα φυτά βιομάζας διακρίνονται σε γεωργικά και δασικά είδη. Στα γεωργικά είδη περιλαμβάνεται ο μίσχανθος, το switchgrass, η αγριαγκινάρα, το ινώδες σόργο, το καλάμι και το κενάφ. Στα δασικά είδη, η ιτιά, η λεύκη, ο ευκάλυπτος και η ψευδακάκια⁴³.

3.1.2 Εκτροφή σαλιγκαριών

Η εκτροφή σαλιγκαριών έχει έρθει στο επίκεντρο τα τελευταία χρόνια ως μια καινοτόμα επένδυση με εξαγωγικές δυνατότητες στις Ευρωπαϊκές αγορές τροφίμων.⁴⁴

Στην Ευρώπη το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στρέφεται στα παρακάτω είδη σαλιγκαριών:

- *Helix pomatia*. Ευαισθησία στο ψύχος, γλυκά κλίματα, παραθαλάσσιες περιοχές, ελαφρό αρόσιμο έδαφος, υψόμετρο μέχρι 1000μ.
- *Helix lucorum*. Ανθεκτικό σε ηπειρωτικό κλίμα, ασβεστόχα πρωτογενή εδάφη – κρητιδικά, υψόμετρο μέχρι 1800μ.

⁴³ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων, <http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/aromfita> [ημερ. πρόσβασης 27-04-2014]

⁴⁴ Σαλιγκαροτροφία στην Ελλάδα, <http://www.snailfarming.gr/> [ημερ. πρόσβασης 07-05-2014]

- *Helix aspersa*. Υψηλές ζώνες, δροσερές και σκιαζόμενες, πλούσιες σε ασβέστιο, χωρίς άμεση επίδραση θαλάσσιων ανέμων.

Στις γειτονικές χώρες εκτρέφονται: Γιουγκοσλαβία – *Helix pomatia*, Τουρκία – *Helix lucorum*. Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στην Ελλάδα στρέφεται στο είδος *Helix aspersa* καθώς και στο υποείδος *maxima* και *muller*.

Η εκτροφή σαλιγκαριών κάτω από τις κατάλληλες συνθήκες (χωρίς προβλήματα εχθρούς, ασθένειες κτλ.) υπολογίζεται να έχει απόδοση μεταξύ 700-5000 κιλών ανά στρέμμα, που επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες όπως π.χ. το είδος σαλιγκαριού, την εμπειρία του εκτροφέα κτλ.

Στην Ελλάδα το ύψος της απόδοσης κυμαίνεται από 0-1200κιλά/στρ. (εντατικές εκτροφές ανοικτού τύπου) και 0- 5000κιλά/στρ. (εντατικές εκτροφές κλειστού τύπου).

Εικόνες 1&2 πηγή:

http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/saligariavatraxopodara/ektrofi_salig%CE%BAario_n150514.pdf

Το μέσο κόστος εγκατάστασης ενός εκτροφείου κλειστού τύπου υπολογίζεται σε 20-30 χιλιάδες ευρώ ανά στρέμμα, ενώ ενός εκτροφείου ανοικτού τύπου στις 4-6 χιλιάδες ευρώ. Οι τιμές αυτές μεταβάλλονται από διάφορους παράγοντες π.χ. προσωπική εργασία, τιμές προμηθευτών κτλ. και δε περιλαμβάνουν τη δαπάνη γεωτρήσεων, της ηλεκτροδότησης, της αδειοδότησης κλπ.

Τα προγράμματα στα οποία μπορεί να ενταχθεί η ίδρυση μονάδων εκτροφής σαλιγκαριών είναι τα παρακάτω⁴⁵:

⁴⁵ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων, Η εκτροφή σαλιγκαριών στην Ελλάδα, Μάιος 2014, http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/saligariavatraxopodara/ektrofi_salig%CE%BAario_n150514.pdf [ημερ. Πρόσβασης 7-05-2014]

- Μέτρο 112 «Νέοι Αγρότες» στο πλαίσιο του «Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007- 2013» του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων.
- Μέτρο 121 «Σχέδια Βελτίωσης» στο πλαίσιο του «Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007- 2013» του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων.
- Επενδυτικός Νόμος 3908/2011 (ΦΕΚ 8/Α/1-2-2011) του Υπουργείου Ανάπτυξης Ανταγωνιστικότητας & Ναυτιλίας όπως τροποποιήθηκε με τα άρθρα 18-23 του νόμου 4146/2013 (ΦΕΚ 90/Α/2013).

Τέλος, η ίδρυση – επέκταση μονάδων μεταποίησης σαλιγκαριών έχει ενταχθεί ως επιλέξιμη δραστηριότητα στο Μέτρο 123 Α για την μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων του «Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007- 2013» του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων⁴⁶.

3.1.3 Λινάρι

Το λινάρι κατάγεται από την περιοχή του Εύξεινου πόντου και τις μεσογειακές χώρες. Δύο είναι οι κυριότερες ποικιλίες του λιναριού. Αυτές που καλλιεργούνται για τις ίνες τους (ινοπαραγωγικές – κλωστικές) και αυτές που καλλιεργούνται για τους σπόρους τους (σποροπαραγωγικές) οι οποίες παράγουν το λινέλαιο.

Το λινάρι έχει τις παρακάτω χρήσεις:

- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως τρόφιμο και ως καθαρτικό.
- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εδώδιμο έλαιο.
- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή ινών.
- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ζωοτροφή.
- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για βιομηχανική χρήση (με τη μορφή ελαίου).

Οι σύγχρονες καλλιέργειες λιναριού αποδίδουν πάνω από 700 κιλά/στρέμμα σε βάρος άχυρου, σε ίνες η απόδοση υπολογίζεται σε 130-200 κιλά/στρέμμα και σε βάρος συγκομιζόμενου σπόρου σε 70-80 κιλά/στρέμμα.

3.1.4 Μανιτάρια

Η εγχώρια ζήτηση των μανιταριών στη χώρα μας ανέρχεται στους 11000 τόνους με την εγχώρια παραγωγή να φτάνει μόλις τους 3000 τόνους με αποτέλεσμα να πραγματοποιείται η εισαγωγή μανιταριών για την κάλυψη της ζήτησης. Από αυτό και

⁴⁶ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων, Η εκτροφή σαλιγκαριών στην Ελλάδα, Μάιος 2014, http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/saligariavatraxopodara/ektrofi_salig%CE%BAario_n150514.pdf [ημερ. Πρόσβασης 7-05-2014]

μόνο καταλαβαίνουμε ότι υπάρχει σοβαρό κίνητρο καλλιέργειαςμανιταριών στη χώρα μας⁴⁷.

Τα μανιτάρια που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για παραγωγή είναι τα μανιτάρια Pleurotous – πλευρώτους, τα λευκά μανιτάρια – Agaricus και τα φαρμακευτικά μανιτάρια Shiitake.⁴⁸

Κάθε κύκλος καλλιέργειας ανά στρέμμα στα πλευρώτους φτάνει τους 10 τόνους μανιτάρια και ο τζίρος ανάλογα με την ποιότητά τους υπολογίζεται στα 20000-30000 ευρώ.⁴⁹

Προς την ανάπτυξη της καλλιέργειας μανιταριών δίνονται επιδοτήσεις που φτάνουν το 8,2 της αξίας της εμπορευθείσας παραγωγής οργάνωσης παραγωγών κατ' έτος και μέχρι και στο 60% της επιδοτούμενης δαπάνης.

Για να μπορέσει να ενισχυθεί οικονομικά μία οργάνωση παραγωγών θα πρέπει:

- Να δραστηριοποιείται στη καλλιέργεια μανιταριών
- Να αποτελείται από τουλάχιστον 7 μέλη
- Η ετήσια αξία εμπορευθείσας παραγωγής να είναι κατ' ελάχιστο 100000.
- Να υποβάλλει επιχειρησιακό πρόγραμμα με τις δράσεις για τις οποίες επιθυμεί να επιδοτηθεί.⁵⁰

3.1.5 Ροδιά, Δαμασκηιά, Μύρτιλο (Μπλούμπερι), Βατόμουρο

Η συστηματική καλλιέργεια ροδιάς στη χώρα μας βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα, όμως τα τελευταία χρόνια πραγματοποιήθηκαν νέες φυτεύσεις της ποικιλίας wonderful. Συνολική παραγωγή στη χώρα μας είναι οι 2500 τόνοι ρόδια που δεν επαρκούν να καλύψουν τις ανάγκες της χώρας, η οποία στρέφεται στην εισαγωγή

⁴⁷ Εναλλακτικό κέρδος με καλλιέργεια μανιταριών
<http://www.ethnos.gr/entheta.asp?catid=23353&subid=2&pubid=63916827> [ημερ. Πρόσβασης 10-05-2014]

⁴⁸ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων,
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/Manitari_entypo160514.pdf [ημερ. πρόσβασης 10-05-2014]

⁴⁹ Εναλλακτικό κέρδος με καλλιέργεια μανιταριών
<http://www.ethnos.gr/entheta.asp?catid=23353&subid=2&pubid=63916827> [ημερ. Πρόσβασης 10-05-2014]

⁵⁰ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων,
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/Manitari_entypo160514.pdf [ημερ. πρόσβασης 10-05-2014]

μεγάλων ποσοτήτων ροδιών από χώρες όπως η Τουρκία, το Ιράν, η Ινδία, η Αίγυπτος και το Ισραήλ.

Η απόδοση της ροδιάς είναι μετά από 3 χρόνια τα 100 κιλά/στρέμμα και φτάνει στη μέγιστη παραγωγή στα 8-10 χρόνια με 2000κιλά/στρέμμα⁵¹.

Η δαμασκηλιά καλλιεργείται ευρέως σε όλη την υφήλιο και έχει σημαντική απόδοση με την καρποφορία στα 3 – 5 χρόνια να φτάνει σε μέση απόδοση καρπών τους 2,5 – 3 τόνους/στρέμμα σε πλήρη παραγωγή.

Στην Ελλάδα καλλιεργείται κυρίως η ποικιλία Σκοπελίτικη και τα δαμάσκηνα που προορίζονται για ξήρανση. Κύριες περιοχές καλλιέργειας είναι η Σκόπελος, η Θεσσαλία, η Στερεά Ελλάδα, η Μακεδονία και η Θράκη.

Το μύρτιλο ή μπλούμπερι είναι μια νέα καλλιέργεια, που άρχισε να καλλιεργείται συστηματικά στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια με ενθαρρυντικά αποτελέσματα. Η μέση απόδοση καρπών υπολογίζεται στα 1000 κιλά/στρέμμα, με το φυτό να εισέρχεται σε πλήρη καρποφορία στο πέμπτο έτος και τιμή πώλησης τα 4-5ευρώ το κιλό. Συνυπολογίζοντας τα έξοδα εγκατάστασης και το ετήσιο κόστος καλλιέργειας υπολογίζεται ένα καθαρό οικονομικό αποτέλεσμα της τάξεως των 2000-2800 ευρώ/στρέμμα.

Στη χώρα μας δεν υπάρχει συστηματική καλλιέργεια βατόμουρων και οι ποικιλίες που προωθούνται είναι:

- *Rubus fruticosus*
- *Ursinus fruticosus*
- *Daeus occidentalis*
- *Rubus idaeus*
- *Vaccinium corymbosum* και οι υβριδικές μορφές τους.

Η μέση απόδοση μιας καλλιέργειας υπολογίζεται στα 500-1000 κιλά ανά στρέμμα⁵².

⁵¹ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων,
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/rodia_damaskhnia_myrtilo_batomouro.pdf
[ημερ. πρόσβασης 11-05-2014]

⁵² Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων,
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/rodia_damaskhnia_myrtilo_batomouro.pdf
[ημερ. πρόσβασης 11-05-2014]

3.1.6 Στέβια

Η Στέβια χρησιμοποιείται ως γλυκαντική ουσία και ως πρόσθετο τροφίμων σε τρόφιμα και αναψυκτικά. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί ως φαρμακευτικό αφέψημα (τσάι) και σε σαλάτες σε φρέσκια ή αποξηραμένη μορφή.

Η καλλιέργεια της Στέβιας στην Ελλάδα φαίνεται να αποτελεί εναλλακτική λύση των καπνοπαραγωγών καθώς παρουσιάζει παρόμοιους χειρισμούς με την καλλιέργεια καπνού⁵³.

Στη Στέβια θ' αναφερθούμε εκτενέστερα σε επόμενο κεφάλαιο.

3.1.7 Τρούφα

Οι τρούφες είναι υπόγεια μανιτάρια που ανευρίσκονται στο έδαφος σε βάθος 6-15 εκατοστών και το χρώμα τους ποικίλει από γκριζόμαυρα μέχρι ωχρόλευκα. Η καλλιέργεια τρούφας ευδοκμεί σε πολλές ορεινές και ημιορεινές περιοχές της χώρας μας και είναι μια πολλά υποσχόμενη καλλιέργεια με σημαντικές αποδόσεις. Το ΕΘΙΑΓΕ με το Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών προωθεί την καλλιέργεια τρούφας στη χώρα μας.⁵⁴

Τα κυριότερα είδη τρούφας είναι η μαύρη μελανόσπορη τρούφα (*tuber melanosporum*), η χειμερινή μαύρη τρούφα (*tuber brumale* var. *Brumale*), η θερινή μαύρη τρούφα (*tuber aestivum*), η φθινοπωρινή μαύρη τρούφα (*tuber aestivum* f. *Uncinatum*), η πολύτιμη λευκή τρούφα (*tuber magnatum*) και η μπόρκειος τρούφα (*tuber borchii*).

Το ΕΘΙΑΓΕ - ο Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός Δήμητρα - συστήνει τη μαύρη τρούφα για καλλιέργεια στην Ελλάδα, ως λιγότερο απαιτητική, σίγουρη και ανταγωνιστική. Παράλληλα αποθαρρύνει την καλλιέργεια λευκής τρούφας που την ορίζει ως απαιτητική, ελάχιστα ανταγωνιστική, αβέβαιη και ακριβή.

Η μέση ετήσια στρεμματική απόδοση ανέρχεται στα 1000€/στρέμμα. Ενισχύονται οικονομικά βάσει των προϋποθέσεων που αναφέραμε στην ενότητα 3.1.4 σχετικά με

⁵³ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων, http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/stevia090412.pdf [ημερ. πρόσβασης 11-05-2014]

⁵⁴ Διαμαντής Στέφανος, Η καλλιέργεια της τρούφας στην Ελλάδα, <http://www.nagref.gr/journals/ethg/images/21/ethg21p3-5.pdf> [ημερ. πρόσβασης 12-05-2014]

την οικονομική ενίσχυση οργανώσεων παραγωγών που δραστηριοποιούνται στην καλλιέργεια μανιταριών.⁵⁵

3.1.8 Υποτροπικά φυτά

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα καρποφόρα δένδρα που καλλιεργούνται σε τροπικές και υποτροπικές περιοχές, έχουν μειωμένη ανθεκτικότητα στους παγετούς και δεν αναπτύσσονται σε θερμοκρασίες κάτω των 10° C.

Τέτοια φυτά είναι το αβοκάντο, η μπανάνα, η φραγκοσυκιά, η χουρμαδιά, το πεκάν, το μάνγκο, η τσεριμόγια, ο λωτός, το λίτσι και η γκουάβα⁵⁶.

Η καλλιέργεια των υποτροπικών φυτών προωθείται στην Ελλάδα και δίνεται η δυνατότητα οικονομικής ενίσχυσης, που φτάνει το 60% της συνολικής δαπάνης, είτε μέσω των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανώσεων Παραγωγών, είτε μέσω των μέτρων 1.2.1 και 1.2.3^A του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης 2007-2013 για μεμονωμένους παραγωγούς είτε για παραγωγούς μέλη Οργανώσεων παραγωγών.

Αβοκάντο

Το αβοκάντο είναι ένα αειθαλές καρποφόρο δέντρο μεγάλου μεγέθους. Ευδοκίμει σε θερμές περιοχές, που έχουν ήπιο χειμώνα χωρίς παγετούς και ισχυρούς ανέμους. Οι ποικιλίες που προωθούνται είναι: Hass (όψιμη), Fuerte (μεσοπρώιμη), Ettinger και Zutano (πρώιμες). Κάτω από ιδανικές εδαφοκλιματικές συνθήκες η παραγωγή μπορεί να φτάσει τα 3000 κιλά/στρέμμα.

Στη χώρα μας καταναλώνονται περί τους 7000 τόνους αβοκάντο, ενώ παράγονται 5200 εκ των οποίων οι 1200 περίπου εξάγονται με αποτέλεσμα να εισάγονται 3000 τόνοι αβοκάντο για την κάλυψη των εγχώριων αναγκών. Δεδομένης της υψηλής κατανάλωσης του αβοκάντο στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καθώς οι χώρες όπου μπορεί να παραχθεί στην Ευρώπη είναι η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία καθίσταται σαφές ότι η εγχώρια παραγωγή πρέπει να αυξηθεί.

⁵⁵ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/entypo_troufa160514.pdf [ημερ. πρόσβασης 12-05-2014]

⁵⁶ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2011 http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/ypotropika_fyta.pdf [ημερ. πρόσβασης 18-05-2014]

Η καλλιέργεια του αβοκάντο προωθείται στην Κρήτη, τις Κυκλάδες, τα Δωδεκάνησα, τη Λακωνία, τη Μεσσηνία, τα νησιά Κήθουρα, Αντικήθουρα και Πόρο, στις περιοχές της Τροιζινίας και Θερμίσιας και σε περιοχές όπου υπάρχει καλλιεργητική εμπειρία.

Μπανάνα

Η μπανάνα είναι αειθαλές φυτό, ποώδες και πολυετές. Η χώρα μας παράγει 4000 τόνους περίπου μπανάνας που αντιπροσωπεύει μόνο το 5% της ετήσιας εγχώριας κατανάλωσης γεγονός που φανερώνει τα μεγάλα περιθώρια για αύξηση της παραγωγής.

Η καλλιέργεια της μπανάνας, προωθείται στην Κρήτη, τη Λακωνία, τα Δωδεκάνησα και της Κυκλάδες⁵⁷.

Φραγκοσυκιά

Η φραγκοσυκιά είναι κάκτος και ο καρπός που παράγει έχει αγκάθια στο περίβλημα, είναι σαρκώδης κίτρινος, πράσινος ή κοκκινωπός και έχει γλυκιά γεύση.

Δεν υπάρχουν συστηματικές καλλιέργειες στην Ελλάδα παρά μόνο αυτοφυή δένδρα στην Νότιο Ελλάδα. Η καλλιέργεια φραγκοσυκιάς προωθείται στην Κρήτη, τη Λακωνία, την Αρκαδία, τη Μεσσηνία, την Ηλεία, την Πειραιώς (Τροιζινία, Κήθουρα και Πόρο), τις Κυκλάδες, τα Δωδεκάνησα, τη Σάμο και την Εύβοια.

Χουρμαδιά

Η χουρμαδιά είναι δέντρο μεγάλου ύψους που στη χώρα μας δεν καλλιεργείται συστηματικά και χρησιμοποιείται κυρίως ως καλλωπιστικό φυτό.

Τα τελευταία χρόνια στις αγορές της Ευρώπης αυξήθηκε η ζήτηση νωπών καρπών χουρμαδιάς και στην Κύπρο ήδη εγκαταστάθηκαν εμπορικές φυτείες να καλύψουν τη ζήτηση αυτή.

Η καλλιέργεια χουρμαδιάς προωθείται στις περιοχές της Κρήτης, της Λακωνίας, της Μεσσηνίας, των Δωδεκανήσων και των Κυκλάδων.

⁵⁷ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2011
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/ypotropika_fyta.pdf [ημερ. πρόσβασης 18-05-2014]

Πεκάν

Το πεκάν είναι φυλλοβόλο δένδρο μεγάλης ανάπτυξης. Η όψη του μοιάζει με αυτή του καρυδιού, έχει ωστόσο ψηλότερο κέλυφος που σπάει εύκολα με το χέρι. Καταναλώνεται ως ξηρός ή νωπός καρπός ή ως λάδι.

Δεν καλλιεργείται συστηματικά στην Ελλάδα, παρά μόνο στην Κύπρο και το Ισραήλ από μεσογειακές χώρες. Μπορεί να ευδοκιμήσει σε διάφορες περιοχές της χώρας αρκεί το υψόμετρο να μην είναι μεγαλύτερο των 400μ. από τη στάθμη της θάλασσας.

Οι ποικιλίες που προωθούνται είναι: Pawnee, Choctaw, Western, Desirable και Delmas.

Μάνγκο

Το μάνγκο είναι ένα αειθαλές δέντρο μεγάλου μεγέθους και ο καρπός του είναι μαλακός κίτρινος ή πορτοκαλί με καλή γεύση⁵⁸.

Η ζήτηση του μάνγκου έχει αυξηθεί τόσο στην χώρα μας όσο και τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες και η καλλιέργεια στην Ελλάδα πραγματοποιείται σε μικρή κλίμακα και έχει μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης. Η Νότια Ελλάδα ενδείκνυται για την παραγωγή μάνγκο καθώς ευδοκιμεί σε θερμές περιοχές που στερούνται παγετών.

Οι ποικιλίες που προωθούνται είναι: Kent, Palmer, Keitt, Tommy Atkins και Irwin.

Τσεριμόγια

Η τσεριμόγια παράγει καρπούς με σάρκα υπόλευκη, μαλακή, γευστική, ελαφρά όξινη με σπόρους. Η συστηματική καλλιέργειά της στην Ελλάδα βρίσκεται σε πειραματικό στάδιο.

Προωθείται η καλλιέργεια τσεριμόγιας των ποικιλιών: African pride, Booth, Cumbe και Cambas στις περιοχές της Κρήτης, των Κυκλάδων, των Δωδεκανήσων, της Λακωνίας, της Μεσσηνίας, των νήσων Κήθουρα, Αντικήθουρα και Πόρος και στις περιοχές Τροιζινίας και Θερμυσίας.

Λωτός

⁵⁸ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2011
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/ypotropika_fyta.pdf [ημερ. πρόσβασης 18-05-2014]

Ο λωτός είναι φυλλοβόλο δένδρο μετρίου μεγέθους και παράγει δύο ποικιλίες καρπών τις στυφές και τις μη στυφές. Ο λωτός μπορεί να καταναλωθεί νωπός ή αποξηραμένος και μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί στην παρασκευή χυμού και αλκοολούχου ποτού.

Ο λωτός ευδοκίμει σε μεγάλη ποικιλία εδαφών, μπορεί να καλλιεργηθεί ακόμα και στη Βόρειο Ελλάδα και προωθείται κάθε ποικιλία που δοκιμάστηκε και κρίθηκε καταλληλότερη των τοπικών συνθηκών.

Λίτσι

Το λίτσι είναι αειθαλές δένδρο με σφαιρικούς καρπούς με ευχάριστη γεύση και άρωμα. Οι καρποί του καταναλώνονται νωποί, αποξηραμένοι ή σε σιρόπι.

Προωθούνται όλες οι ποικιλίες που κρίνονται κατάλληλες στις περιοχές της Κρήτης, των Κηθύρων, των Αντικηθύρων και των νομών Μεσσηνίας, Λακωνίας, Δωδεκανήσου και Κυκλάδων⁵⁹.

Γκουάβα

Η γκουάβα είναι αειθαλές δένδρο μικρού μεγέθους. Ο καρπός έχει σφαιρική μορφή ή μορφή αχλαδιού και έχει γλυκιά ή υπόξινη γεύση. Καταναλώνεται νωπός, ως μαρμελάδα ή ως χυμός.

Καρποφορεί σε ποικιλία εδαφών και προωθούνται διάφορες ποικιλίες στις περιοχές της Κρήτης, των Κηθύρων, των Αντικηθύρων και των νομών Μεσσηνίας, Λακωνίας, Δωδεκανήσου και Κυκλάδων⁶⁰.

3.1.9 Καλλιέργεια Αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών

Υπάρχουν διάφορες καλλιέργειες αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών που προωθούνται στη χώρα μας.

Τέτοια φυτά είναι ο βασιλικός, το γιασεμί, ο γλυκάνισος, η δάφνη, το δενδρολίβανο, το δίκταμο, το θυμάρι, η κάππαρη, ο κορίανδρος, ο κρόκος, το κύμινο, η λεβάντα, ο

⁵⁹ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2011
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/ypotropika_fyta.pdf [ημερ. πρόσβασης 18-05-2014]

⁶⁰ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2011
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/ypotropika_fyta.pdf [ημερ. πρόσβασης 18-05-2014]

μάραθος, η ματζουράνα, το μελισσόχορτο, η μέντα, η ρίγανη, η σάλβια σκλαρέα, το σπάρτο, η τριανταφυλλιά, το τσάι του βουνού, ο ύσσωπος, το φασκόμηλο, το χαμομήλι, η αλόη, η αρώνια και το ιπποφαές.

Οι καλλιέργειες που ενισχύονται οικονομικά μέσω των οργανώσεων παραγωγών είναι η καλλιέργεια κρόκου, θυμαριού, βασιλικού, μελισσόχορτου, δυόσμου, ρίγανης, φασκόμηλου και δενδρολίβανου.

Το ύψος επιδοτούμενης δαπάνης αγγίζει το 8,2% της εμπορευθείσας παραγωγής από τον οργανισμό παραγωγών κατά έτος. Το ποσοστό επιχορήγησης φτάνει το 60% της επιδοτούμενης δαπάνης⁶¹.

⁶¹ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2011, <http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/aromfita/farmakevtikafyta> [ημερ. πρόσβασης 19-05-2014]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Στέβια: Μια νέα καλλιέργεια με ευοίωνες προοπτικές

4. Εισαγωγή

Στόχος αυτού του κεφαλαίου, είναι η παρουσίαση της Στέβιας μια καλλιέργειας που υπόσχεται ανάπτυξη και προοπτικές τόσο στη χώρα μας όσο και σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

4.1 Η ιστορία της στέβιας

Η στέβια ανακαλύφθηκε από τους ιθαγενείς Γκουαράνοι της Παραγουάης (Guarani), στον τόπο καταγωγής της, στα σύνορα με την Βραζιλία. Οι Guarani χρησιμοποιούσαν το αυτοφυές φυτό ως τσάι και γλυκαντικό για πολλούς αιώνες.

Το 1576 έγιναν για πρώτη φορά γνωστές οι θαυματουργικές ιδιότητες και χρήσης αυτού του «μαγικού φυτού» (πριν ακόμα γίνει γνωστό με το όνομα στέβια) με τον Ισπανό ιατρό Francisco Hernandez να αναφέρει στο βιβλίο του με τίτλο «Φυσική Ιστοριών των φυτών της Νέας Ισπανίας» τη χρήση του φυτού ως γλυκαντικό και ως θεραπευτικό φάρμακο με θεραπευτικές ιδιότητες.

Το 1887 ο Moises Sandiango Bertoni, Διευθυντής της Γεωργικής Σχολής της Ασουνσιόν την ξαναανακάλυψε την έκανε γνωστή στο δυτικό κόσμο για τις ιδιότητές της και την υπεροχή της απέναντι στη ζάχαρη και μαζί με το συνάδελφό του και χημικό Olivio Rebauti, της κάνανε τη βοτανική ταξινόμηση με τη σημερινή διεθνή επιστημονική ονομασία *Stevia rebaudiana bertoni*.

Το 1908 καλλιεργήθηκε για πρώτη φορά η Στέβια σαν καλλιεργούμενο φυτό.

Το 1913 Γερμανοί επιστήμονες στο Αμβούργο επεσήμαναν την αναστάτωση που θα προκαλέσει η Στέβια στους παραγωγούς ζάχαρης⁶².

Το 1918, στις ΗΠΑ, προτάθηκε από Αμερικανούς επιστήμονες η έγκριση χρήσης στέβιας και της ανάπτυξης της καλλιέργειάς της, καθώς θα είχε μεγάλη εμπορική

⁶² Καπόγλου Παύλος, Στέβια, Γλυκιά, αλλά αθώα. Μια νέα πολλά υποσχόμενη καλλιέργεια, Η επιχειρηματική καλλιέργεια της Στέβιας, Θεσσαλονίκη 2008:21-23

προοπτική, ωστόσο η Αμερικανική κυβέρνηση ανέβαλε την έγκριση εξαιτίας των παραγωγών ζάχαρης που πρόβλεψαν την απειλή και πίεσαν την Κυβέρνηση να μην επιτρέψει τη χρήση Στέβιας στις ΗΠΑ.

Το 1931 στη Γαλλία, Γάλλοι χημικοί μελέτησαν τη χημική σύσταση της «γλυκιάς γεύσης» της Στέβιας.

Το 1936 στην Ρωσία (πρώην Σοβιετική Ένωση) καλλιεργείται μέχρι και σήμερα σε μικρή έκταση έπειτα από εισαγωγή της για πειραματική καλλιέργεια.

Το 1941 στην Αγγλία κατά τη διάρκεια του Β΄ παγκόσμιου πολέμου, καλλιεργήθηκε και παράχθηκε δοκιμαστικά η Στέβια ως υποκατάστατο ζάχαρης (λόγω έλλειψης της) ωστόσο μετά τον πόλεμο εγκαταλείφθηκε κάθε προσπάθεια για άγνωστους λόγους ή μήπως για τους προφανείς; Ίδιες σκέψεις πραγματοποιήθηκαν από τη μεριά των ΗΠΑ, της Ιαπωνίας και της Γερμανίας.

Το 1945 λειτούργησε το πρώτο εργοστάσιο εκχύλισης Στέβιας και παραγωγής Στεβιοσίδης στον τόπο καταγωγής της στην Παραγουάη.

Το 1950 οι Ιάπωνες, λάτρεις άλλωστε της παραδοσιακής φυσικής διατροφής, έδειξαν την προτίμηση στη Στέβια, μετέφεραν φυτά της στην Ιαπωνία για περαιτέρω έρευνες έκαναν πειραματικές καλλιέργειες ανέπτυξαν ποικιλίες με μεγάλη περιεκτικότητα της γλυκαντικής ουσίας και ασχολήθηκαν με την καλλιέργειά της σε εμπορικό επίπεδο με συμβάσεις καλλιέργειας με αγρότες στην Κίνα.

Το 1952 στις ΗΠΑ επιστήμονες αποφάνθηκαν πάλι υπέρ της καλλιέργειας και χρήσης της Στέβιας.

Το 1970 στην Κίνα, Κινέζοι επιστήμονες ανακάλυψαν μέθοδο φυσικής εκχύλισης της Στέβια χωρίς τη χρήση χημικών.

Το 1980 δόθηκε έγκριση της χρήσης της Στέβιας ως τσάι (για την εταιρεία Lipton Tea) και για χρήση της Στέβια ως γλυκαντικό κυρίως για διαβητικούς⁶³. Εν συνεχεία ωστόσο ύστερα από «ανώνυμες» διαμαρτυρίες ανακάλεσε την έγκριση και μάλιστα απαίτησε την καταστροφή όλων των φυτών και προϊόντων της Στέβια. Χαρακτηρίστηκε μάλιστα σχεδόν ναρκωτικό μη ασφαλές για την υγεία.

⁶³ Καπόγλου Παύλος, Στέβια, Γλυκιά, αλλά αθώα. Μια νέα πολλά υποσχόμενη καλλιέργεια, Η επιχειρηματική καλλιέργεια της Στέβιας, Θεσσαλονίκη 2008:21-23

Το 1991 στις ΗΠΑ, απαγορεύτηκε κάθε εισαγωγή και χρήση της Στέβια χωρίς ωστόσο να υπάρχει κάτι αποδεικτικό για την επικινδυνότητά της καθώς δεν διαφάνηκε κάτι τέτοιο ούτε από την χρόνια χρήση των Ινδιάνων Γκουαράνι, ούτε από τους καταναλωτές τις Ιαπωνίας όπου το προϊόν εγκρίθηκε το 1970 αλλά καταναλώνονταν από το 1950 και μάλιστα καμία καταγγελία για τη Στέβια δεν είχε δεχθεί ο εθνικός φορέας φαρμάκων και τροφίμων των ΗΠΑ.

Το 1995 η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση των ΗΠΑ, επέτρεψε την κυκλοφορία της Στέβια αλλά για χρήση της μόνο με τον όρο «συμπλήρωμα διατροφής».

Το 2000 η Ευρωπαϊκή επιτροπή αγνόησε τις ενέργειες των ερευνητών του βελγικού Καθολικού Πανεπιστημίου που αποδείκνυαν ότι η χρήση της Στέβιας δεν αποτελεί κανένα κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία και μάλιστα πάγωσαν τις πρώτες πειραματικές καλλιέργειες της Στέβιας στην Ισπανία σε έδαφος ιδιαίτερα πρόσφορο για την καλλιέργεια της.

Το 2003 εγκρίθηκε η χρήση της Στέβια ως τρόφιμο στην Ελβετία

Το 2006 στην ΕΕ (Ελλάδα, Πορτογαλία, Ιταλία) άρχισαν και πάλι οι πειραματικές καλλιέργειες της Στέβιας με επιδότηση μάλιστα από την ΕΕ για τα έτη 2006 και 2007.

Το 2008 εγκρίθηκε ο χαρακτηρισμός και η χρήση της στέβια ως τρόφιμο από τον FAO και τον WHO. Τον ίδιο χρόνο εγκρίθηκε σαν τρόφιμο και στην Αυστραλία και τη Ν. Ζηλανδία και στις ΗΠΑ⁶⁴.

Το Νοέμβριο του 2011 η ΕΕ σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) με αριθμό 1131/2011 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τη χρήση του εκχυλίσματος της στέβιας σε φαγητά και αναψυκτικά⁶⁵.

⁶⁴ Καπόγλου Παυλος, Στέβια, Γλυκιά, αλλά αθώα. Μια νέα πολλά υποσχόμενη καλλιέργεια, Η επιχειρηματική καλλιέργεια της Στέβιας, Θεσσαλονίκη 2008:21-23

⁶⁵ European food information council, <http://www.eufic.org/page/en/page/FAQ/faqid/stevia-questions-answers/> [ημερ. Πρόσβασης 22-05-2014]

4.2 Η χρήση του φυτού Στέβια

Η Στέβια μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως γλυκαντική ουσία τόσο σε τρόφιμα όσο και σε αφεψήματα (ως πρόσθετο), να χρησιμοποιηθεί σε φρέσκια ή αποξηραμένη μορφή σε σαλάτες και να καταναλωθεί ως αφεψήμα (φαρμακευτικό τσάι)

4.2.1 Ευεργετικές Ιδιότητες Στέβιας

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε ο Αγροτικός Συνεταιρισμός ΣΤΕΒΙΑ ΕΛΛΑΣ, οι ευεργετικές ιδιότητες της Στέβιας είναι οι παρακάτω:

- Είναι 60 έως 300 φορές πιο γλυκιά από τη ζάχαρη
- Έχει μηδενικές έως ελάχιστες θερμίδες
- Μειώνει την υψηλή αρτηριακή πίεση
- Μειώνει τον σακχαρώδη διαβήτη τύπου β, διότι ενεργοποιεί την έκκριση ινσουλίνης
- Μειώνει τις περιπτώσεις εγκεφαλικών και καρδιακών επεισοδίων
- Εμποδίζει την δημιουργία τερηδόνας
- Έχει αντιοξειδωτικές, αντιβακτηριδιακές, αντιφλεγμονώδεις και αντιογόνες και αντιγηραντικές ιδιότητες
- Μειώνει τα επίπεδα ουρικού οξέος
- Διευκολύνει την ούρηση
- Είναι εντελώς φυσικό προϊόν
- Δεν παχαίνει
- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί στη μαγειρική και στη ζαχαροπλαστική
- Δεν αυξάνει το σάκχαρο στο αίμα⁶⁶

4.3 Καλλιέργεια του φυτού Στέβια

Η στέβια καλλιεργείται κυρίως για τα φύλλα της τα οποία χρησιμοποιούνται ως φυσικό γλυκαντικό αλλά και για την παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού της, προς χρήση στην κύρια καλλιέργεια της.

⁶⁶ Stevia Hellas, Ευεργετικές ιδιότητες Στέβιας, <http://stevianet.gr/index.php/stevia/2013-01-21-15-19-25> [ημερ. πρόσβασης 25-05-2014]

4.3.1 Κλιματολογικές – εδαφολογικές συνθήκες

Η Στέβια καλλιεργείται σε υγρά υποτροπικά κλίματα με ύψος βροχής πάνω από 700-800 mm ανά έτος και σε αποστραγγισμένα, αμμώδη ή αμμοαργιλώδη εδάφη⁶⁷. Καταλληλότερα εδάφη θεωρούνται τα όξινα, αναπτύσσεται σε θερμοκρασία 15-30 βαθμών (με μέγιστο τους 41 βαθμούς) και δεν αντέχει σε θερμοκρασίες κάτω των 6 βαθμών.

4.3.2 Πολλαπλασιασμός του φυτού

Η Στέβια πολλαπλασιάζεται με σπόρο σε θερμοκήπιο καθώς ο πολλαπλασιασμός του φυτού με μοσχεύματα στελεχών ή φύλλων του φυτού έχει πολύ υψηλό κόστος. Η καλλιέργεια για παραγωγή φύλλων πρέπει να παρέχει συνεχή φωτισμό για την αποφυγή πρόωμης άνθισης. Η ιδανική πυκνότητα φυτείας θεωρείται τα 7500-8000φυτά/στρέμμα περίπου.

4.3.3 Προετοιμασία του εδάφους

Πριν να φυτέψουμε τη Στέβια οργώνεται το έδαφος, στη συνέχεια 1-2 κατεργασίες με φρέζα ή δίσκο με στόχο μια λεία κλίση.

4.3.4 Λίπανση

Σε πειράματα που πραγματοποιήθηκαν στον Καναδά διαπιστώθηκε ότι μια λίπανση με το λίπασμα 6-24-24 ανά 10 κιλά/στρέμμα, πριν τη μεταφύτευση και 14κιλά/στρέμμα μετά, θεωρήθηκε επαρκής.

4.3.5 Άρδευση

Η καλύτερη μέθοδος άρδευσης θεωρείται η στάγδην και είναι απαραίτητη μόνο σε ορεινές περιοχές όπου το ύψος της βροχής δε φτάνει τα 700mm το χρόνο.

4.3.6 Ζιζανοκτονία

Επαναλαμβανόμενη ζιζανοκτονία με μηχανικά μέσα κρίνεται απαραίτητη. Ίσως να χρειαστεί και συμπληρωματικό βοτάνισμα ή ζιζανοκτόνα⁶⁸.

⁶⁷ Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων, Στέβια, 2011, http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/stevia090412.pdf [ημερ. πρόσβασης 26-05-2014]

⁶⁸ Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων, Στέβια, 2011, http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/stevia090412.pdf [ημερ. πρόσβασης 26-05-2014]

4.3.7 Ασθένειες - εχθροί

Το φυτό δεν έχει να αντιμετωπίσει ιδιαίτερες προσβολές από έντομα πέρα των σκουλικιών, προβλήματα θα μπορούσαν να δημιουργήσουν κάποιοι μήκυτες, οι δυνατοί άνεμοι, οι παγετοί και οι λαγοί και τα κουνέλια που δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση στα γλυκά φύλλα της Στέβια.

4.4 Συγκομιδή

Η συγκομιδή της Στέβια πραγματοποιείται το φθινόπωρο όταν τα φυτά είναι 40-60 εκατοστά σε ύψος, λίγο πριν την άνθιση. Η συγκομιδή ολόκληρου του φυτού ή μόνο των φύλλων αυτού πραγματοποιείται με τα χέρια ή με μηχανικά μέσα⁶⁹.

4.5 Ξήρανση

Η ξήρανση πρέπει να πραγματοποιείται άμεσα για την καλύτερη ποιότητα των φύλλων. Αν φύλλα που έχουν κοπεί δεν αποξηρανθούν εντός 8 ωρών, μειώνεται η ποιότητά τους και έπειτα από 3 μέρες χάνουν το 30% της περιεκτικότητάς τους σε γλυκοζίτες.

Η ξήρανση πραγματοποιείται στον ήλιο, στη σκιά ή σε φούρνους ξήρανσης με τεχνητά μέσα θέρμανσης και αέρα. Καλύτερη ποιότητα θεωρείται η φυσική ξήρανση στον ήλιο.

Σημαντικό είναι η υγρασία των φύλλων να μη πέσει κάτω του 10% καθώς έτσι έχουν απώλεια της περιεκτικότητας σε στεβιοσίδη⁷⁰.

4.6 Στρεμματική απόδοση Στέβιας σε πειραματικές καλλιέργειες στην Ελλάδα

Οι στρεμματικές αποδόσεις υπολογίστηκαν στα 123-559 κιλά ξηρά φύλλα ανα στρέμμα, σε πειραματικές καλλιέργειες σε διάφορες περιοχές της Ελλάδος με απόδοση κάτω των 200 κιλών/στρέμμα να θεωρείται μη οικονομικά βιώσιμη.

⁶⁹ Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων, Στέβια, 2011, http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/stevia090412.pdf [ημερ. πρόσβασης 26-05-2014]

⁷⁰ Καπόγλου Παυλος, Στέβια, Γλυκιά, αλλά αθώα. Μια νέα πολλά υποσχόμενη καλλιέργεια, Η επιχειρηματική καλλιέργεια της Στέβιας, Θεσσαλονίκη 2008:154-155

Η περιεκτικότητα σε Στεβιοσίδη ήταν σε ποσοστό από 5,4% έως 13,97 και η ποσότητα Στεβιοσίδη κατά στρέμμα σε 20-50 κιλά ανά στρέμμα.

Η καλλιέργεια της Στέβιας στην Ελλάδα σε περιοχές όπου ξεπερνάει τα 200 κιλά/στρέμμα θεωρείται κερδοφόρα καλλιέργεια συγκριτικά με χώρες του ίδιου βιοτικού επιπέδου.

4.7 Οικονομικά στοιχεία καλλιέργειας Στέβιας

Βάση οικονομικών στοιχείων που ελήφθησαν από χώρες πολυετούς καλλιέργειας σε σύγκριση με τις πειραματικές καλλιέργειες στη χώρα μας τα στοιχεία είναι ενθαρρυντικά και δίνουν το πράσινο φως στην επέκταση των καλλιεργειών ως μια νέα προσοδοφόρα καλλιέργεια, που με μια πρώτη επισκόπηση που πραγματοποιήθηκε από τον κ. Παύλο Καπόγλου θα προσφέρει ικανοποιητικά γεωργικά εισοδήματα. Επειδή ωστόσο στις χώρες παραγωγής Στέβια με κυριότερες τις Ινδίες, τον Καναδά και την Αυστραλία έχουμε μεγάλες διαφοροποιήσεις σε σχέση με την Ελλάδα αναφορικά κυρίως με το κόστος παραγωγής, δε γίνεται περαιτέρω ανάλυση στην παρούσα εργασία⁷¹. Παρακάτω παρουσιάζεται ένας συγκριτικός πίνακας με στοιχεία καλλιεργειών στην Ελλάδα (2003 Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων) και με μία κατά προσέγγιση απόδοση της Στέβια, σύμφωνα με τον κ. Καπόγλου:

Πίνακας 5: Συγκριτικά στοιχεία στην Ελλάδα ακαθάριστου γεωργικού εισοδήματος καλλιεργειών Στέβιας, Καπνών, Ζαχαρότευτλων, Βάμβακος & Αραβοσίτου

Πηγή: Καπόγλου Παυλος, Στέβια, Γλυκιά, αλλά αθώα. Μια νέα πολλά υποσχόμενη καλλιέργεια, Η επιχειρηματική καλλιέργεια της Στέβιας, Θεσσαλονίκη 2008

	Καλλιεργ. Έκταση Ελλάδας Στρέμματα	Συνολική Παραγωγή Ελλάδας τόνοι	Ακαθ. αξία Χιλιάδες Ευρώ	Στρεμ/κή Απόδοση Κγ/στρέμ	Τιμή κιλού Ευρώ	Γεωργ. Εισοδή- μα/στρέμ- Ευρώ
Στέβια				400- 500	2,50	1.000- 1.250
Μπέρλυ κ.	24.880	9.953	26.973	400	2,71	1.084
Βιρτζίνια κ.	139.090	43.438	150.730	312	3,47	1.082
Ανατολικά καπνά	342.800	57.792	327.681	169	5,67	958
Ζαχ/τεύτλα	390.000	2.200.000	88.000	5.641	0,04	226
Βαμβάκι	3.671.000	972.000	1.001.160	265	1,03	273
Αραβόσιτος	2.626.950	2.416.060	338.248	920	0,14	129

⁷¹ Καπόγλου Παυλος, Στέβια, Γλυκιά, αλλά αθώα. Μια νέα πολλά υποσχόμενη καλλιέργεια, Η επιχειρηματική καλλιέργεια της Στέβιας, Θεσσαλονίκη 2008:164:171-191

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, η Στέβια κατέχει πρώτη θέση μεταξύ των υπολοίπων καλλιεργειών και είναι χωρίς επιδοτήσεις και ενισχύσεις που καλύπτουν τις άλλες καλλιέργειες.

4.8 Εμπορική σημασία και προοπτικής της Στέβιας

Η εμπορική σημασία της Στέβιας είναι μεγάλη καθώς εξαιτίας των συνεπειών κατανάλωσης ζάχαρης (παχυσαρκία, διαβήτης), αναμένεται να πάρει πρώτη θέση μεταξύ των υποκατάστατων γλυκαντικών με την πάροδο των χρόνων (αναμένεται να εκτοπίσει από την αγορά την Ασπαρτάμη) και δείχνει πως μακροπρόθεσμα θα αποσπάσει μεγάλο μερίδιο αγοράς από τη ζάχαρη⁷².

4.9 Προοπτικές ανάπτυξης κερδοφόρων καλλιεργειών Στέβιας στη χώρα μας

Η ΕΑΣ Αγρινίου έκανε ήδη το πρώτο βήμα για την καλλιέργεια Στέβιας στην Ελλάδα. 5μελές κλιμάκιο επισκέφτηκε την Ινδία για να παρακολουθήσει από κοντά τις μονάδες που λειτουργούν εδώ και χρόνια και να πάρει τεχνογνωσία. Η παγκόσμια εταιρεία SunFruits έχει έδρα σ' αυτή τη ραγδαία αναπτυσσόμενη χώρα και η ΕΑΣ Αγρινίου έκλεισε αποκλειστική συνεργασία μαζί της.

Το Αγρίνιο θα είναι η πρώτη περιοχή στην Ευρώπη που θα καλλιεργήσει Στέβια σε επαγγελματικό επίπεδο, με αρχική έκταση χιλίων στρεμμάτων που αναμένεται να αυξηθεί σε βάθος χρόνου⁷³.

Εδώ, να προσθέσουμε ότι αν και προς το παρόν η καλλιέργεια Στέβιας δεν υπάγεται στην Κοινή Οργάνωση Αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δεν προβλέπεται κάποια ενίσχυση από τα κονδύλια του Α΄ Πυλώνα της κοινοτικής χρηματοδότησης, διερευνάται η δυνατότητα ένταξης της καλλιέργειας σε προγράμματα του Β΄ Πυλώνα του Π.Α.Α για την επερχόμενη περίοδο από το 2014, στα πλαίσια προώθησης καινοτόμων καλλιεργειών⁷⁴.

⁷² Καπόγλου Παυλος, Στέβια, Γλυκιά, αλλά αθώα. Μια νέα πολλά υποσχόμενη καλλιέργεια, Η επιχειρηματική καλλιέργεια της Στέβιας, Θεσσαλονίκη 2008:191:211-219

⁷³ ΠΑΣΕΓΕΣ, ΕΑΣ Αγρινίου: Οι πρώτοι παραγωγοί στην Ευρώπη που θα καλλιεργούν Στέβια, 10-02-2014 <http://www.paseges.gr/el/news/EAS-Agrinioy:-Oi-prwtoi-paragwgoi-sthn-Eyrowph-rov-tha-kalliergoyn-stebia> [ημερ. Πρόσβασης 29-05-2014]

⁷⁴ Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων, Στέβια, 2011, http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/stevia090412.pdf [ημερ. πρόσβασης 26-05-2014]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο αγροτικός τομέας προσφέρει αξιόλογα οφέλη τόσο στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν όσο και στην απασχόληση.

Οι εναλλακτικές καλλιέργειες κερδίζουν ολοένα και μεγαλύτερο έδαφος στην ελληνική αγορά. Οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις παίρνουν πλέον τη μορφή επιχειρήσεων και πρέπει να ακολουθούν τις εξελίξεις και να εκσυγχρονίζονται για να μπορούν να παραμείνουν ενεργές.

Η Στέβια είναι μια νέα εναλλακτική καλλιέργεια με ευοίωνες προοπτικές για τη χώρα μας. Σε κάθε νέα επένδυση κερδισμένος βγαίνει όποιος είναι ένα βήμα μπροστά, αυτό προσπάθησε να κάνει η ΕΑΣ Αγρινίου, ως πρώτη περιοχή στην Ευρώπη με επαγγελματική καλλιέργεια Στέβιας. Ας ευχηθούμε λοιπόν καλή επιτυχία και ας δικαιωθούν οι προβλέψεις των «πιστών» της Στέβιας για ένα λαμπρό μέλλον στην παγκόσμια αγορά.

iv. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

- Γαλάνη Π. Βασιλείου, *Αγροτικό Μάρκετινγκ*, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα – Πειραιάς 1995
- Δαμιανός Δ. – Παπαγεωργίου Κ. – Σπάθης Π., *Η ελληνική αγροτική οικονομία στο παγκόσμιο πλαίσιο*, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2006
- Καπόγλου Παύλος, *Στέβια, Γλυκιά, αλλά αθώα. Μια νέα πολλά υποσχόμενη καλλιέργεια*, Η επιχειρηματική καλλιέργεια της Στέβιας, Θεσσαλονίκη 2008
- Παπαδοπούλου Ελένη, Γκιζάρη Άννα επιμέλεια, *Προστασία, αποκατάσταση και βιώσιμη ανάπτυξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη*, Θεσσαλονίκη 2008
- Προβατάς Δημήτρης, *Εγχειρίδιο Επιχειρηματικής Γεωργίας, Πώς να γίνετε επιχειρηματίας αγρότης και πώς να μετατρέψετε την αγροτική σας εκμετάλλευση σε αγροτική επιχείρηση*, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2007
- Πρωτοπαπαδάκης Ιωάννης, *Τουριστικό Μάρκετινγκ*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2003

Ξένη Βιβλιογραφία

Jansson Hans, *Industrial Products, A guide to the International Marketing Economics Model*, The Harworth Press, 1994

Διαδικτυακές πηγές

- Έκθεση του κέντρου Προγραμματισμού και οικονομικών ερευνών, Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα, 2010 http://www.kepe.gr/images/ektheseis/report60_gr.pdf
- Μπαλάς Κ. Νικόλαος, καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Ευρωπαϊκή έδρα Jean Monet, Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Περιβάλλοντος, 2013
http://econ.uop.gr/~econ/images/O_ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ_ΤΟΜΕΑΣ_ΤΗΣ_ΕΛΛΑΔΑΣ_2013.pdf

- Έρευνα της ΠΑΣΕΓΕΣ για την απασχόληση στη γεωργία, 2011 <http://eap-dem.pblogs.gr/erefna-ths-paseges-gia-thn-apasholhsh-sth-gewrgia-2011.html>
- Σταυροπούλου Χριστίνα, στέλεχος ΠΑΣΕΓΕΣ, Εξελίξεις και προοπτικές απασχόλησης στον ελληνικό αγροτικό τομέα, 2013 <http://www.paseges.gr/resource-api/paseges/contentObject/9e176fe3-6159-43bd-af44-110954205b5a/attachedFiles%5Bab5abf88-a638-45d3-96b8-498b23af9b22%5D>
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ, Η Ελλάδα με αριθμούς, 2013, http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/General/ELLAS_IN_NUMBERS_GR.pdfh
- Ευρωπαϊκή Ένωση, Ενοποιημένες Συνθήκες Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, Μάρτιος 2010 http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190elc_002.pdf#page=63
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, <http://www.minagric.gr/index.php/el/the-ministry-2/agricultural-policy/koinagrotopolitik>
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κοινή Αγροτική Πολιτική με ορίζοντα το 2014-2020, Αθήνα 2011, <http://www.flashnews.gr/Uploads/%CE%95%CE%93%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%A6%CE%91/%CE%9D%CE%AD%CE%B1%20%CE%9A%CE%91%CE%A0.pdf>
- ΠΑΣΕΓΕΣ, Η Κοινή Αγροτική Πολιτική μετά το 2014, Φεβρουάριος 2014, http://www.google.gr/url?sa=t&ret=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CC4QFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.paseges.gr%2Fresource-api%2Fpaseges%2FcontentObject%2FKoinh-Agrotikh-Politikh-meta-to-2014%2Fcontent%3FcontentDispositionType%3Dattachment&ei=R_SOU5XhFtCX0QWzhICACw&usq=AFQjCNFEvrJ8s44cBcMvfhfVw3fNpJiRIw&sig2=Y7kuB8GBxkHMEEnGW2YefbA&bvm=bv.68235269,d.bGQ&cad=rja
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, <http://www.fcnet.gr/gr/files/epidotisi-gia-agrotos-2014.pdf>
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, Αλόη, Αθήνα 2011 http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/aloh_teliko.pdf

- Μαγουλά Θεοχαρούλα, Οικονομία – Επιχειρηματικότητα <http://www.free-ebooks.gr/eng/ebooks/download/1053>
- Στυλιάδη Στέλλα, Σημειώσεις επιχειρηματικότητας και δεοντολογίας, Σεπτέμβριος 2010,
<http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCgQFjAA&url=http%3A%2F%2Fdasta.teipat.gr%2Fsystem%2Ffiles%2Fmoke%2FSimeioseis%2520Epixeirimatikotitas%2520kai%2520Deontologias%2520.pdf&ei=nqaTUvQB8HKOaPagYAO&usg=AFQjCNF-9uV66I2OzHfEaPHdjMMFNL46fQ&sig2=JjYHXgzNyD5k39aN0qxxyg&bvm=bv.68445247,d.ZWU>
- Κολιοπάνος Λ. Σωτήριος, Οδηγός Γεωργικών Επιχειρήσεων, <http://www.e-geoponoi.gr/images/stories/documents/e-geoponoi%20book%2001.pdf>
- Καμενίδης Θ. Χρήστος, Μάρκετινγκ Αγροτικών Προϊόντων, http://www.geotee.gr/lnkFiles/20110420_kamenidis.pdf
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων, <http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/aromfita>
- ΠΑΣΕΓΕΣ, <http://www.paseges.gr/el/news/Oi-enallaktikes-kalliergeies-mporoyn-nayxhsoyn-kata-15-dis.-eyrw-to-AEP-ths-Elladas>
- Σαλιγκαροτροφία στην Ελλάδα, <http://www.snailfarming.gr/>
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων, Η εκτροφή σαλιγκαριών στην Ελλάδα, Μάιος 2014,
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/saligariavatraxopodara/ektrofi_salig%CE%BAarion150514.pdf
- Εναλλακτικό κέρδος με καλλιέργεια μανιταριών
<http://www.ethnos.gr/enthet.asp?catid=23353&subid=2&pubid=63916827>
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων,
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/rodia_damaskhnia_myrtilo_batomouro.pdf
- Διαμαντής Στέφανος, Η καλλιέργεια της τρούφας στην Ελλάδα,
<http://www.nagref.gr/journals/ethg/images/21/ethg21p3-5.pdf>

- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων,
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/entypo_troufa160514.pdf
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2011,
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/ypotropika_fyta.pdf
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2011,
<http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/aromfita/farmakeytikafyta>
- European food information council,
<http://www.eufic.org/page/en/page/FAQ/faqid/stevia-questions-answers/>
- Stevia Hellas, Ευεργετικές ιδιότητες Στέβιας,
<http://stevianet.gr/index.php/stevia/2013-01-21-15-19-25>
- Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων, Στέβια, 2011,
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Aromatika_Fyta/stevia090412.pdf
- ΠΑΣΕΓΕΣ, ΕΑΣ Αγρινίου: Οι πρώτοι παραγωγοί στην Ευρώπη που θα καλλιεργούν Στέβια, 10-02-2014 <http://www.paseges.gr/el/news/EAS-Agrinioy:-Oi-prwtoi-paragwgoi-sthn-Eyrowph-poy-tha-kalliergoyn-stebia>

v. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 38 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

-1- Κλάση της ονοματολογίας των Βρυξελλών	-2- Περιγραφή εμπορευμάτων
Κεφάλαιο 1	Ζώα ζώντα
Κεφάλαιο 2	Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφαγίων
Κεφάλαιο 3	Ιχθείς, μαλακόστρακα και μαλάκια
Κεφάλαιο 4	Γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας. Ωά πτηνών. Μέλι φυσικόν
Κεφάλαιο 5	
05.04	Έντερα, κύστες και στόμαχοι ζώων, ολόκληρα ή εις τεμάχια, πλην των εξ ιχθύων τοιούτων
05.15	Προϊόντα ζωικής προελεύσεως, μη αλλαγού κατονομαζόμενα ή περιλαμβανόμενα. Μη ζώντα ζώα των κεφαλαίων 1 και 3, ακατάλληλα διά την ανθρώπινη κατανάλωση
Κεφάλαιο 6	Φυτά ζώντα και προϊόντα ανθοκομίας
Κεφάλαιο 7	Λαχανικά, φυτά, ρίζαι και κόνδυλοι, άπαντα εδώδιμα
Κεφάλαιο 8	Καρποί και σπώρα εδώδιμοι. Φλοιοί εσπεριδοειδών και πεπόνων
Κεφάλαιο 9	Καφές, τέιον και αρτύματα (μπαχαρικά), εξαιρέσει του ματέ (κλάσις 0903)
Κεφάλαιο 11	Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, γλουτένη, νουλίνη
Κεφάλαιο 12	Σπέρματα και καρποί ελαιώδεις. Σπέρματα, σπόροι σποράς και διάφοροι καρποί. Βιομηχανικά και φαρμακευτικά φυτά. Άχυρα και χορτονομαί
Κεφάλαιο 13	
ex 13.03	Πηκτίνη
Κεφάλαιο 15	
15.01	Λίπος χοίρειον υπό την ονομασίαν «saindoux» και λοιπά χοίρεια λίπη, λαμβανόμενα διά πύσεως ή τήξεως. Λίπη πουλερικών λαμβανόμενα διά πύσεως ή τήξεως
15.02	Λίπη βοοειδών, προβατοειδών και αιγοειδών, ακατέργαστα ή τετηγμένα, περιλαμβανομένων και των λιπών των λεγομένων πρώτης εκθλίψεως
15.03	Στεατίνη, ελαιοστεατίνη, έλαιον του υπό την ονομασία «saindoux» χοιρείου λίπους και ελαιομαργαρίνη, άνευ προσθήκης γαλακτοματοποιών ουσιών, άνευ αναμειξέως ή παρασκευής τινός
15.04	Λίπη και έλαια ιχθύων και θαλασσίων θηλαστικών, έστω και εξημυενισμένα
15.07	Έλαια φυσικά μόνιμα, ρευστά ή αλοιφώδη, ακαθάριστα κεκαθαρμένα ή εξημυενισμένα
15.12	Έλαια και λίπη ζωικά ή φυτικά υδρογονωμένα, έστω και εξημυενισμένα, αλλ' ουχί περαιτέρω επεξεργασμένα

-1- Κλάση της ονοματολογίας των Βρυξελλών	-2- Περιγραφή εμπορευμάτων
15.13	Μαργαρίνη, απομίμησις χοιρείου λίπους (simili saïndoux) και έτερα βρώσιμα λίπη παρεσκευασμένα
15.17	Υπολείμματα προκύπτοντα εκ της επεξεργασίας των λιπαρών ουσιών ή των ζωικών ή φυτικών κηρών
Κεφάλαιο 16	Παρασκευάσματα κρεάτων, ιχθύων, μαλακοστράκων και μαλακίων
Κεφάλαιο 17	
17.01	Σάκχαρις τεύτλων και σακχαροκαλάμου, εις στερεάν κατάστασιν
17.02	Έτερα σάκχαρα, σιρόπια. Υποκατάστατα του μέλιτος, έστω και μειγμένα μετά φυσικού μέλιτος. Σάκχαρα και μελάσσαι κεκαυμένα
17.03	Μελάσσαι, έστω και αποχρωματισμένα
17.05 (*)	Σάκχαρα, σιρόπια και μελάσσαι, άπαντα αρωματισμένα ή τεχνικώς κεχρωσμένα (περιλαμβανομένης και της δια βανίλλης ή βανιλίνης αρωματισμένης σακχάρως), εξαιρουμένων των χυμών οπωρών μετά προσθήκης σακχάρως εις πάσαν αναλογίαν
Κεφάλαιο 18	
18.01	Κακάον εις βαλάνους και θραύσματα βαλάνων, ακατέργαστα ή πεφρυγμένα
18.02	Κελύφη, φλοιοί, μεμβράναι και απορρίμματα κακάου
Κεφάλαιο 20	Παρασκευάσματα οσπρίων, λαχανικών, οπωρών και ετέρων φυτών ή μερών φυτών
Κεφάλαιο 22	
22.04	Γλεύκος σταφυλών, μερικώς ζυμωθέν, έστω και αν η ζύμωσις ανεστάλη καθ' οιονδήποτε έτερον τρόπον, εξαιρέσει της διά προσθήκης οينوπνεύματος
22.05	Οίνοι εκ νωπών σταφυλών. Γλεύκος εκ νωπών σταφυλών, ούτινος η ζύμωσις ανεστάλη τη προσθήκη οينوπνεύματος (περιλαμβανομένων και των μιστελίων)
ex 22.08 (*)	Αιθυλική αλκοόλη, μετουσιωμένη ή μη, οιοιδήποτε αλκοολομετρικού τίτλου, λαμβανόμενη από γεωργικά προϊόντα περιλαμβανόμενα στο Παράρτημα Ι, εξαιρουμένων των αποσταγμάτων, ηδύποτων και ετέρων οينوπνευματωδών ποτών, συνθέτων αλκοολούχων παρασκευασμάτων (καλουμένων συμπεπυκνωμένων εκχυλισμάτων) δια την παρασκευή ποτών
ex 22.09 (*)	
22.10 (*)	Όξος εδώδιμον και υποκατάστατα αυτού εδώδιμα
Κεφάλαιο 23	Υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανιών ειδών διατροφής. Τροφάι παρεσκευασμένα δια ζώα
Κεφάλαιο 24	
24.01	Καπνός ακατέργαστος ή μη βιομηχανοποιημένος. Απορρίμματα καπνού
Κεφάλαιο 45	
45.01	Φελλός, φυσικός ακατέργαστος και απορρίμματα φελλού. Φελλός εις θραύσματα, κόκκους ή κόνιν

-1- Κλάση της ονοματολο- γίας των Βρυξελλών	-2- Περιγραφή εμπορευμάτων
Κεφάλαιο 54 54.01	Λίνον, ακατέργαστον, μουσκευμένον, αποφλοιωμένον, κτενισμένον ή άλλως πως κατειργασμένον, μη όμως νηματοποιημένον. Στυπία και απορρίμματα (περιλαμβανομένου και του εκ της ξάνσεως νημάτων, υφασμάτων ή ρακών προερχομένου λίνου)
Κεφάλαιο 57 57.01	Κάναβις, (Cannabis, sativa) ακατέργαστος, μουσκευμένη, αποφλοιωμένη, κτενισμένη ή άλλως κατειργασμένη, αλλά μη νηματοποιημένη. Στυπία και απορρίμματα καννάβως (περιλαμβανομένων και των προερχομένων εκ της ξάνσεως νημάτων, υφασμάτων ή ρακών)

(*) Κλάση που προστέθηκε από το άρθρο 1 του κανονισμού αριθ. 7α του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, της 18ης Δεκεμβρίου 1959 (ΕΕ 7 της 30.1.1961, σ. 71/61).